

VOORUITZICHTEN

Demografische vooruitzichten 2020-2070

Referentiescenario en varianten

Maart 2021

Federaal
Planbureau

Economische analyses en vooruitzichten

België in cijfers

Bijdragen

Deze publicatie werd verwezenlijkt onder leiding van Marie Vandresse, FPB (vm@plan.be).

Hebben bijgedragen: Johan Duyck (jd@plan.be), Jean-Marc Paul (jmp@plan.be)

Hebben meegewerkt: Patrick Lusyne, Cloé Ost, Gisèle Vandervelpen (Statbel)

Federaal Planbureau

Belliardstraat 14-18, 1040 Brussel

tel.: +32-2-5077311

e-mail: contact@plan.be

<https://www.plan.be>

Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium

North Gate - Koning Albert II-laan 16, 1000 Brussel

tel.: 0800 120 33

e-mail: statbel@economie.fgov.be

<http://statbel.fgov.be>

Dit document is de vrucht van een samenwerking tussen de bovenvermelde instellingen.

Overname is toegestaan, tenzij voor handelsdoeleinden, mits bronvermelding: Federaal Planbureau en Statbel, Demografische vooruitzichten 2020-2070

Verantwoordelijke uitgever FPB: Philippe Donnay - Wettelijk depot: D/2021/7433/6

Verantwoordelijke uitgever Statbel: Nicolas Waeyaert

Inhoudstafel

Synthese	1
Kader van de demografische vooruitzichten	5
1. Natuurlijke bewegingen: overlijdens en geboorten	8
1.1. Geboorten	8
1.2. Overlijdens	11
2. Internationale migratiebewegingen: immigratie en emigratie	15
2.1. Internationale immigratie	15
2.2. Internationale emigratie	18
3. Interne migratiebewegingen	19
4. De bevolking	22
4.1. België	22
4.2. Brussels Hoofdstedelijk Gewest	23
4.3. Vlaams Gewest	24
4.4. Waals Gewest	26
5. De huishoudens	30
6. Impact van alternatieve scenario's	36

Lijst van focussen

Focus 1	De bevolking op schoolgaande leeftijd	28
Focus 2	Personen in collectieve huishoudens of rust- en verzorgingstehuizen: wat is het verschil?	31
Focus 3	De 80-plussers die alleen of in een collectief huishouden wonen.....	34
Focus 4	Overzicht van de hypothesen in de demografische scenario's	37
Focus 5	De Oversterfte als gevolg van Covid-19 wordt gecompenseerd in de volgende jaren	42

Lijst van tabellen

Tabel 1	Hypothese van een daling van de migratiestromen (%) volgens het type migratiebeweging en nationaliteit in 2020, in vergelijking met de vooruitzichten 2019-2070 van maart 2020 vóór de gezondheids crisis.....	17
Tabel 2	Beschrijving van de posities binnen het huishouden en van de overeenkomstige huishoudenstypes	30
Tabel 3	Overzicht van de hypothesen in de demografische scenario's	37
Tabel 4	Referentieprojectie van de demografische vooruitzichten 2020-2070 en impact van de alternatieve scenario's (verschil met de referentieprojectie) - België en de drie gewesten ...	39

Lijst van figuren

Figuur 1	Gemiddeld aantal kinderen per vrouw - België	9
Figuur 2	Vrouwen op vruchtbare leeftijd en geboorten - België.....	9
Figuur 3	Gemiddeld aantal kinderen per vrouw volgens gewest	10
Figuur 4	Vrouwen op vruchtbare leeftijd (linkeras) en geboorten (rechteras) - volgens gewest	10
Figuur 5	Levensverwachting bij de geboorte - België en gewesten	11
Figuur 6	Raming van de oversterfte (alle oorzaken) in 2020 - België	12
Figuur 7	Verlies van levensverwachting in 2020 per provincie en voor Brussel-Hoofdstad	13
Figuur 8	Bevolking van 80 jaar en ouder in België en per gewest	13
Figuur 9	Evolutie van het aantal overlijdens in België en per gewest	14
Figuur 10	Immigratie volgens nationaliteit bij aankomst	15
Figuur 11	Projectie wereldbevolking	16
Figuur 12	Internationale migratie - België	18
Figuur 13	Emigratiegraad van buitenlanders vanaf België (nationaliteit op het moment van vertrek) ...	18
Figuur 14	Preferentiële stromen tussen arrondissementen	19
Figuur 15	Interne migratie tussen gewesten en migratiesaldo per gewest	20
Figuur 16	Bevolkingsprojectie - België	22
Figuur 17	Bevolkingsvergrijzing - België.....	23
Figuur 18	Bevolkingsprojectie - Brussels Hoofdstedelijk Gewest.....	24
Figuur 19	Bevolkingsvergrijzing - Brussels Hoofdstedelijk Gewest	24
Figuur 20	Bevolkingsprojectie - Vlaams Gewest	25
Figuur 21	Bevolkingsvergrijzing - Vlaams Gewest.....	26
Figuur 22	Bevolkingsprojectie - Waals Gewest	27
Figuur 23	Bevolkingsvergrijzing - Waals Gewest	27
Figuur 24	Evolutie van de bevolking op schoolgaande leeftijd per gewest	29

Figuur 25	Aantal en gemiddelde grootte van huishoudens en verdeling volgens huishoudenstype - België	32
Figuur 26	Aantal en gemiddelde grootte van huishoudens en verdeling volgens huishoudenstype - per gewest	33
Figuur 27	Aantal personen (80-plussers) dat in een eenpersoonshuishouden (1PERS) of een collectief huishouden (COLL) woont	35
Figuur 28	Impact van alternatieve scenario's op de demografische groei in België	40
Figuur 29	Evolutie van de bevolking per leeftijdsgroep	41

Synthese

De demografische vooruitzichten 2020-2070 houden rekening met een actualisering van de hypothesen met betrekking tot de vruchtbaarheid, het sterftecijfer, de interne en internationale migratie en de verschillende samenlevingsvormen. Deze hypothesen zijn onder meer gebaseerd op de analyse van de demografische evoluties die zijn waargenomen vanaf 1992 tot 1 januari 2020. De projectie houdt rekening met voorlopige observaties van de geboorten en overlijdens voor het jaar 2020. Naast de actualisering van de toekomstige demografische trends, steunt de referentieprojectie op een specifiek scenario dat verbonden is aan de pandemie. Dit scenario dat eind 2020 is vastgesteld, gaat ervan uit dat de epidemie in 2021 onder controle blijft. Dat houdt in dat het gefaseerde vaccinatieplan van de regering wordt uitgevoerd en dat er maatregelen worden genomen om de epidemie in te dijken.

Medio januari is reeds een rapport over deze vooruitzichten van 4 bladzijden in 'Flash'-formaat gepubliceerd om in te spelen op de vraag en de actualiteit. De voorliggende publicatie presenteert de belangrijkste resultaten van de demografische vooruitzichten voor België en de drie gewesten. De nadruk ligt zowel op de projectie van de componenten van de demografische groei (geboorten, overlijdens, internationale en interne migratie) als op de groei van de bevolking en de huishoudens.

Op lange termijn blijft de Belgische bevolking in het referentiescenario aangroeien (12,8 miljoen inwoners in 2070 tegenover 11,5 miljoen in 2020), maar in een langzamer tempo dan het gemiddelde van de afgelopen 30 jaar. De gemiddelde jaarlijkse toename over de periode 2020-2070 bedraagt 25 000 bijkomende inwoners (de helft van de gemiddelde jaarlijkse groei over de periode 1992-2020). Die geringere groei wordt verklaard door:

- een lagere vruchtbaarheid en de babyboomgeneraties die hoge leeftijden bereiken waarin de overlijdenskansen hoog zijn;
- minder dynamische internationale migratiestromen.

Om de gevoeligheid van de resultaten van de bevolkingsprojectie voor bepaalde gehanteerde hypothesen aan te tonen, zijn drie alternatieve scenario's onderzocht:

1. Een scenario zonder Covid-19 dat het mogelijk maakt de impact van de epidemie op de demografische groei te analyseren.
2. Een scenario waarin de stijgende trend van de levensverwachting aanhoudt, maar in een minder dynamisch tempo dan in de referentieprojectie.
3. Een scenario met een wijziging van de internationale emigratiestromen om zijn impact te evalueren op de demografische groei, met name die van de bevolking op arbeidsleeftijd. In dit scenario wordt uitgegaan van constante emigratiegraden gedurende de volledige projectieperiode.

Het scenario met een minder dynamische stijging van de levensverwachting leidt tot een daling van het totale aantal inwoners in België in 2070 met 2 % (-231 000) in vergelijking met de referentieprojectie. Zowel het scenario waarin de gezondheids crisis buiten beschouwing wordt gelaten als het scenario dat uitgaat van constante emigratiegraden stimuleren de bevolkingsgroei, zodat de bevolking in 2070 respectievelijk 1,2 % (+153 000) en 0,9 % (+114 000) hoger zal uitkomen.

Daarnaast worden meer specifieke ontwikkelingen belicht aan de hand van een focus:

1. de bevolking op schoolleeftijd per leeftijdsgroep
2. de 80-plussers die in een collectief huishouden of in een eenpersoonshuishouden wonen.
3. de impact van de oversterfte in 2020 op de evolutie van het aantal sterfgevallen in de volgende 10 jaar.

Wat is een demografische projectie?

Een demografische projectie bepaalt de groei van de bevolking en de huishoudens op lange termijn. Ze is gebaseerd op hypothesen over de toekomstige evolutie van de internationale migratie, de interne migratie, de vruchtbaarheid, het sterftecijfer en de verschillende samenlevingsvormen. Die hypothesen worden opgesteld op basis van de huidige wetenschappelijke kennis en de trends die in een gegeven socio-economische en demografische context worden waargenomen.

Om de gevoeligheid van de resultaten van de bevolkingsprojectie voor bepaalde gehanteerde hypothesen aan te tonen, zijn in dit rapport drie alternatieve scenario's onderzocht. De resultaten die aan de hand van deze drie scenario's zijn verkregen mogen echter niet worden beschouwd als betrouwbaarheidsintervallen. Hiervoor moeten andere modellen worden ontwikkeld.

Wat is het nut van een demografische projectie?

Ze wordt gebruikt als besluitvormingsinstrument in verschillende domeinen en maakt het mogelijk het debat over de toekomst van onze maatschappij op verschillende gebieden, zoals economie, mobiliteit, huisvesting, energie, urbanisatie, gezondheid, vergrijzing, milieu, enz. te kaderen. Een demografische projectie voorspelt evenwel niet het exacte aantal inwoners of huishoudens tegen een gegeven horizon.

Synthese van de demografische vooruitzichten 2020-2070 voor België en de gewesten

	2000	2020	2021	2030	2040	2050	2060	2070
België								
Bevolking (op 01/01)	10239085	11492641	11500686	11878880	12214550	12424287	12558411	12767966
Huishoudens (op 01/01)	4244861	4988930	5002813	5262869	5487420	5599129	5675046	5802069
Natuurlijk saldo	10236	-10989	-1280	8698	6673	-6303	-5658	3518
<i>Geboorten</i>	115157	116780	113348	120854	128683	124881	125578	129636
<i>Overlijdens</i>	104921	127769	114628	112156	122010	131184	131236	126118
Extern migratiesaldo	13564	19032	31678	27268	20632	20585	21753	21791
<i>Immigraties</i>	90412	81269	125507	170920	162835	153417	151190	152097
<i>Emigraties</i>	76848	62237	93829	143652	142203	132832	129437	130306
Brussels Hoofdstedelijk Gewest								
Bevolking (op 01/01)	959318	1218255	1214820	1257163	1292236	1312856	1327878	1343604
Huishoudens (op 01/01)	470894	555967	554715	572539	585214	584652	583793	585461
Natuurlijk saldo	3628	5199	6777	8876	10353	9382	8548	8810
<i>Geboorten</i>	13855	16188	16094	17242	19047	18540	18089	18576
<i>Overlijdens</i>	10227	10989	9317	8366	8694	9158	9541	9766
Intern migratiesaldo	-6007	-15635	-15833	-16632	-17501	-18059	-17695	-18141
<i>Immigraties</i>	21490	24975	24847	26086	26939	26457	27196	27872
<i>Emigraties</i>	27497	40610	40680	42718	44440	44516	44891	46013
Extern migratiesaldo	6699	7001	11268	11093	9875	10212	10715	10782
<i>Immigraties</i>	28367	26045	39833	53873	51330	48178	47318	47539
<i>Emigraties</i>	21668	19044	28565	42780	41455	37966	36603	36757
Vlaams Gewest								
Bevolking (op 01/01)	5940251	6629143	6642594	6892823	7120583	7282461	7393389	7559756
Huishoudens (op 01/01)	2394514	2841372	2852742	3012654	3159025	3245885	3306074	3405893
Natuurlijk saldo	4414	-7058	-4473	614	287	-7466	-6531	607
<i>Geboorten</i>	61916	64512	61453	66141	71418	70074	70997	74057
<i>Overlijdens</i>	57502	71570	65926	65527	71131	77540	77528	73450
Intern migratiesaldo	2341	11183	11361	12436	12912	13106	12873	13052
<i>Immigraties</i>	20340	33870	34007	36239	37633	37913	38384	39325
<i>Emigraties</i>	17999	22687	22646	23803	24721	24807	25511	26273
Extern migratiesaldo	5755	9326	15199	11061	6637	6230	6574	6484
<i>Immigraties</i>	36815	36631	56654	77150	73518	69416	68587	69220
<i>Emigraties</i>	31060	27305	41455	66089	66881	63186	62013	62736
Waals Gewest								
Bevolking (op 01/01)	3339516	3645243	3643272	3728894	3801731	3828970	3837144	3864606
Huishoudens (op 01/01)	1379453	1591591	1595356	1677676	1743182	1768592	1785180	1810715
Natuurlijk saldo	2194	-9130	-3584	-792	-3967	-8219	-7675	-5899
<i>Geboorten</i>	39386	36080	35801	37471	38218	36267	36492	37003
<i>Overlijdens</i>	37192	45210	39385	38263	42185	44486	44167	42902
Intern migratiesaldo	3666	4452	4472	4196	4589	4953	4822	5089
<i>Immigraties</i>	20114	24097	24046	24831	25764	25837	26166	26817
<i>Emigraties</i>	16448	19645	19574	20635	21175	20884	21344	21728
Extern migratiesaldo	1110	2705	5211	5114	4120	4143	4464	4525
<i>Immigraties</i>	25230	18593	29020	39897	37987	35823	35285	35338
<i>Emigraties</i>	24120	15888	23809	34783	33867	31680	30821	30813

Bron:

2000 en 2020: waarnemingen tot 1/01/2020, Rijksregister (RR), Statbel en berekeningen FPB.

2020-2070: Demografische vooruitzichten 2020-2070, FPB-Statbel.

Vergelijking met de demografische vooruitzichten 2019-2070 (actualisering Covid-19, juni 2020)

	Vooruitzichten 2020-2070	Verskil t.o.v. de Vooruitzichten 2019-2070		Vooruitzichten 2020-2070	Verskil t.o.v. de Vooruitzichten 2019-2070	
	2030	Aantallen	%	2070	Aantallen	%
België						
Totale bevolking	11878880	7930	0,1%	12767966	67711	0,5%
Bevolking 0-17 jaar	2260750	-50729	-2,2%	2373578	4675	0,2%
Bevolking 18-66 jaar	7266546	62728	0,9%	7301698	20156	0,3%
Bevolking 67 jaar en ouder	2351584	-4069	-0,2%	3092690	42880	1,4%
Huishoudens	5262869	34015	0,6%	5802069	43082	0,7%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest						
Totale bevolking	1257163	18764	1,5%	1343604	30854	2,3%
Bevolking 0-17 jaar	264065	-4669	-1,8%	271982	3912	1,4%
Bevolking 18-66 jaar	837209	24292	2,9%	841738	20037	2,4%
Bevolking 67 jaar en ouder	155889	-859	-0,6%	229884	6905	3,0%
Huishoudens	572539	11860	2,1%	585461	15257	2,6%
Vlaams Gewest						
Totale bevolking	6892823	8770	0,1%	7559756	81798	1,1%
Bevolking 0-17 jaar	1281255	-24894	-1,9%	1392955	14582	1,0%
Bevolking 18-66 jaar	4145818	33873	0,8%	4272801	34182	0,8%
Bevolking 67 jaar en ouder	1465750	-209	0,0%	1894000	33034	1,7%
Huishoudens	3012654	21055	0,7%	3405893	44421	1,3%
Waals Gewest						
Totale bevolking	3728894	-19604	-0,5%	3864606	-44941	-1,2%
Bevolking 0-17 jaar	715430	-21166	-3,0%	708641	-13819	-2,0%
Bevolking 18-66 jaar	2283519	4563	0,2%	2187159	-34063	-1,6%
Bevolking 67 jaar en ouder	729945	-3001	-0,4%	968806	2941	0,3%
Huishoudens	1677676	1100	0,1%	1810715	-16595	-0,9%

Bron: Demografische vooruitzichten 2019-2070 - actualisering Covid-19 (juni 2020), FPB-Statbel en Demografische vooruitzichten 2020-2070, FPB-Statbel.

Kader van de demografische vooruitzichten

Definities

- **Demografische vooruitzichten:** Demografische vooruitzichten bepalen de groei van de bevolking en de huishoudens op lange termijn. Ze zijn gebaseerd op hypothesen over de toekomstige evolutie van de verschillende demografische parameters: de vruchtbaarheid, het sterftecijfer, de interne en internationale migratie en de verschillende samenlevingsvormen. Die hypothesen worden opgesteld op basis van de huidige wetenschappelijke kennis en de voortzetting van de trends die in een gegeven socio-economische en demografische context worden waargenomen.

De vooruitzichten worden gebruikt als besluitvormingsinstrument in verschillende domeinen en maken het mogelijk het debat over de toekomst van onze maatschappij op verschillende gebieden, zoals economie, mobiliteit, huisvesting, energie, urbanisatie, gezondheid, vergrijzing, milieu, enz. te kaderen. Demografische vooruitzichten beweren evenwel niet het exacte aantal inwoners of huishoudens te geven die tegen een gegeven horizon worden verwacht.

- **Bevolking:** De demografische vooruitzichten zijn gebaseerd op de nationale bepaling van het officieel bevolkingscijfer (art. 4 van de wet van 24 mei 1994 tot oprichting van een wachtregister): de Belgen en de vreemdelingen die toegelaten of gemachtigd zijn om zich in het land te vestigen of er te verblijven en die ingeschreven zijn op de plaats waar zij hun hoofdverblijfplaats in België gevestigd hebben, met uitzondering van de vreemdelingen die zijn ingeschreven in het wachtregister. Onder meer de asielzoekers waarvan de procedure loopt, zijn ingeschreven in het wachtregister.
- **Huishouden:** Het begrip huishouden wordt door Statbel als volgt gedefinieerd: onder huishouden verstaat men alle personen die gewoonlijk eenzelfde woning betrekken en er samenleven. Een huishouden bestaat ofwel uit een persoon die gewoonlijk alleen leeft, ofwel uit twee of meer personen die al dan niet door verwantschap aan elkaar verbonden zijn. Het begrip woning verwijst zo naar de hoofdverblijfplaats van een individu zoals ingeschreven in het Rijksregister van de natuurlijke personen (RR).

Aan de hand van de BETypo-typologie kunnen acht huishoudentypes worden onderscheiden naar gelang van hun feitelijke situatie: eenpersoonshuishouden (1PERS), gehuwd zonder kind (MAR0), gehuwd met kind(eren) (MAR+), samenwonend zonder kind (UNM0), samenwonend met kind(eren) (UNM+), eenoudergezinnen (IPA), overige huishoudentypes (OTHR) en collectieve huishoudens (COLL).

- **Natuurlijk saldo:** Het natuurlijk saldo stemt overeen met het verschil tussen het aantal geboorten en het aantal overlijdens.
- **Intern migratiesaldo:** Het intern migratiesaldo stemt overeen met het verschil tussen het aantal interne immigraties en het aantal interne emigraties. In het kader van de demografische vooruitzichten 2020-2070 kan het gaan om het intern migratiesaldo van een arrondissement, een provincie of een gewest. Het intern migratiesaldo op Belgisch niveau is per definitie nul.
- **Internationaal (of extern) migratiesaldo:** Het internationaal migratiesaldo stemt overeen met het verschil tussen het aantal internationale immigraties en het aantal internationale emigraties.

- **Afhankelijkheidscoëfficiënt van de ouderen:** De afhankelijkheidscoëfficiënt van de ouderen wordt berekend als het aantal personen van 67 jaar en ouder gedeeld door het aantal personen tussen 18 en 66 jaar ($67+/18-66$ jaar).
- **Totaal vruchtbaarheidscijfer (TVC):** Dit stemt overeen met de som van de vruchtbaarheidsgraden per leeftijd en duidt op het aantal kinderen dat een vrouw op de wereld zou zetten indien ze tijdens haar vruchtbare periode de voor een gegeven jaar waargenomen vruchtbaarheidsgraden per leeftijd zou vertonen.
- **Levensverwachting op leeftijd x:** Het gemiddelde aantal nog te leven jaren van een individu na deze leeftijd x, indien hij/zij zijn/haar resterend leven in de omstandigheden van het beschouwde jaar zou leven.

Dimensies van de bevolkings- en huishoudensvooruitzichten 2020-2070

De bevolkings- en huishoudensvooruitzichten 2020-2070 gaan uit van de bevolking volgens arrondissement, leeftijd, geslacht, positie binnen het huishouden en nationaliteit, zoals waargenomen op 1 januari 2020. Een opsplitsing volgens nationaliteitengroep (Belgen en buitenlanders, met een verdere opsplitsing van die laatste groep in grote subgroepen voor bepaalde hypothesen) wordt vooral gebruikt voor de opmaak van hypothesen, in het bijzonder m.b.t. vruchtbaarheid, internationale migraties en nationaliteitswijzigingen. De bevolkings- en huishoudensvooruitzichten 2020-2070 worden opgesteld per arrondissement en vervolgens gegroepeerd per provincie, per gewest en voor het hele land.

Beschikbaarheid van de resultaten van de bevolkings- en huishoudensvooruitzichten 2020-2070 op de websites van het FPB en Statbel

De bevolkingsvooruitzichten volgens jaar, leeftijd en geslacht en de huishoudensvooruitzichten volgens huishoudenstype worden voor alle bovenvermelde geografische niveaus gepubliceerd op de websites van het FPB (<http://www.plan.be>) en Statbel (<http://statbel.fgov.be>). De jaarlijkse evolutie (1992-2070) van de volgende gegevens is beschikbaar:

- het bevolkingscijfer op 1 januari;
- de bevolkingsloop: geboorten, overlijdens, interne en internationale migraties;
- de demografische coëfficiënten: gemiddeld aantal kinderen per vrouw en levensverwachting; leeftijdsstructuur per grote leeftijdsgroepen en gemiddelde leeftijd; kenmerken van de bevolking op arbeidsleeftijd, vergrijzingsintensiteit en afhankelijkheidscoëfficiënten;
- het aantal huishoudens, per huishoudenstype, op 1 januari.

Projectie van de sterftequotiënten

De prospectieve sterftequotiënten en de transversale en generationele levensverwachting voor België worden jaarlijks gepubliceerd op de website van het FPB (<http://www.plan.be>) voor elk geslacht apart en in een uniseksversie.

De *transversale levensverwachting* is het gemiddeld aantal nog te leven jaren van een individu van x jaar op een gegeven jaar t indien hij/zij zijn/haar volledige leven in de omstandigheden van het beschouwde jaar zou leven.

De *generationele levensverwachting* houdt rekening met de verwachte evolutie van de sterftequotiënten in de loop van het leven van het individu.

De projectiemethodologie van de demografische vooruitzichten

De bevolkingsvooruitzichten worden gerealiseerd met behulp van de componentenmethode¹. Er moeten hypothesen met betrekking tot de vier componenten van de bevolkingsgroei (vruchtbaarheid, sterftecijfer, interne en internationale migratie) worden opgesteld.

De huishoudensvooruitzichten zijn gebaseerd op de bevolkingsvooruitzichten en op de toekomstige evolutie van de proporties van de bevolking per positie binnen het huishouden.

Voor de projectiemethoden voor de componenten van de bevolking en de huishoudens, zie:

- PAUL, J-M. (2009), *Prospectieve sterftequotiënten per geslacht en uniseks*, Working Paper 18-09, Brussel, Federaal Planbureau.
- VANDRESSE, M. (2014), *Een methode voor huishoudensprojecties: het HPRM-model*, Working Paper 9-14, Brussel, Federaal Planbureau.
- VANDRESSE, M. (2015), *Een modellering van de toekomstige evolutie van de internationale migratie voor België*, Working Paper 02-15, Brussel, Federaal Planbureau.
- VANDRESSE, M. (2016), *Projection of internal migration based on migration intensity and preferential flows*, Working Paper 10-16, Brussel, Federaal Planbureau.
- VANDRESSE, M. (2020), *Modelling fertility for national population projections. The case of Belgium*, Working Paper 03-20, Brussel, Federaal Planbureau.

¹ Voor een algemene beschrijving van de componentenmethode, zie Federaal Planbureau (2008), *Bevolkingsvooruitzichten 2007-2060*, Planning Paper 105, pp. 59-61.

1. Natuurlijke bewegingen: overlijdens en geboorten

1.1. Geboorten

De toekomstige evolutie van het aantal geboorten zal afhangen van het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd (15-49 jaar) en het gemiddeld aantal kinderen per vrouw (het totale vruchtbaarheidscijfer).

De economische, maatschappelijke en gezondheidscontext beïnvloedt het gemiddelde aantal kinderen per vrouw

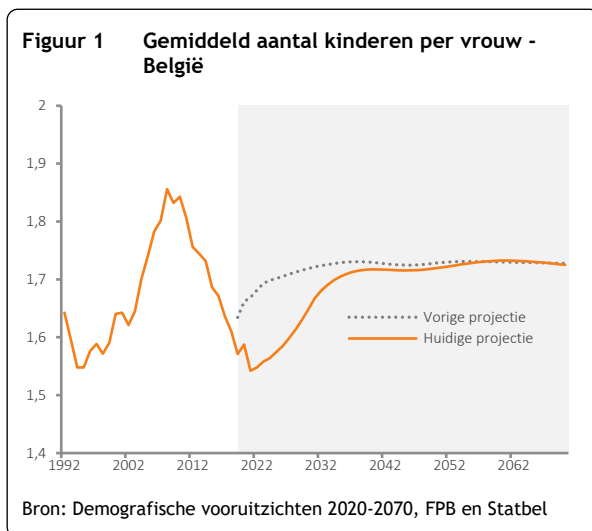
Sinds 2009 vertoont het totale vruchtbaarheidscijfer een neerwaartse trend. Die daling kan enerzijds worden verklaard door de socio-economische impact van de financieel-economische crisis van 2008 en anderzijds door de huidige en toekomstige evolutie van onze samenleving (economische, geopolitieke of klimatologische onzekerheden, individualisering van de samenleving, gebrek aan stabiele relaties, enz.). De financieel-economische crisis heeft met name gevolgen voor de vruchtbaarheidskalender (uitstel van geboorten). De evolutie van de samenleving, met somberdere vooruitzichten en een afnemend vertrouwen in de toekomst van onze samenlevingen, zou een impact kunnen hebben op het aantal gewenste kinderen.

De waargenomen daling van de vruchtbaarheid sinds 2009 kan dus zowel door structurele als door conjuncturele factoren worden verklaard. Het aandeel van elk van deze factoren moet nog worden bepaald. In een recente studie bevestigen Matysiak et al. (2020)², aan de hand van een gedetailleerde econometrische studie, de impact van variabelen zoals het bruto binnenlands product en de langdurige werkloosheidsgraad op de vruchtbaarheid van vooral jongere vrouwen. De studie belicht ook de verschillende impact van de economische factoren op de vruchtbaarheid vóór en na de financieel-economische crisis van 2008. De negatieve impact op de vruchtbaarheid als gevolg van een daling van het bruto binnenlands product of een stijging van de werkloosheidsgraad is meer uitgesproken na 2008. De auteurs voeren aan dat die sterkere impact kan worden verklaard door de impact van bepaalde variabelen die niet in het model zijn opgenomen, maar onrechtstreeks wordt gevat door de economische variabelen die wel in het model aanwezig zijn. De auteurs vermelden met name de gevolgen van het risico op armoede of deprivatie, structurele veranderingen op de arbeidsmarkt (o.a. de toename van tijdelijke contracten) of de groeiende onzekerheid over de toekomstige evolutie van de samenleving.

In die context wordt in de komende jaren een gedeeltelijk herstel van de vruchtbaarheid verwacht. Een herstel aangezien de impact van de crisis van 2008 op de vruchtbaarheid geleidelijk zou worden goedge maakt. Maar gedeeltelijk omdat de evolutie van onze samenleving sinds een tiental jaar ook een neerwaartse impact kan hebben op het aantal gewenste kinderen. De voorlopige statistieken voor 2020 lijken trouwens te wijzen op een licht herstel van de vruchtbaarheid. Op basis van een quasi exhaustieve observatie van het aantal geboorten in 2020 wordt het gemiddeld aantal kinderen per vrouw geraamd op 1,59 (tegenover 1,57 in 2019).

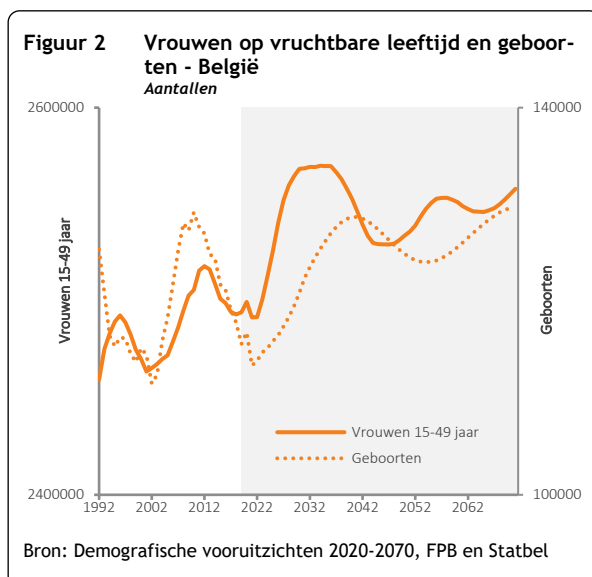
² Matysiak, A., Sobotka, T., and Vignoli, D., 2020, The great recession and fertility in Europe: A Sub-national Analysis, European Journal of Population, Published online, april 2020.

De Covid-19-pandemie brengt echter bijkomende onzekerheid met zich mee voor een generatie op vruchtbare leeftijd die al sinds een tiental jaar de gevolgen draagt van de maatschappelijke ontwikkelingen. De gezondheids crisis en de maatregelen die de regering heeft genomen om de verspreiding van het virus te beperken, zouden vanaf 2021 een impact hebben op de vruchtbaarheid. Sommigen hebben hun baan verloren of staan voor een inkomensverlies. Anderen zijn misschien bang om naar een dokter of ziekenhuis te gaan voor controle. De moeilijker situatie op de arbeidsmarkt kan er ook toe leiden dat sommige jongeren langer bij hun ouders blijven voordat zij zelfstandig gaan wonen en een gezin stichten. Beperkingen op de sociale interacties kunnen leiden tot een afname van relatievorming. Geboortepannen zouden voor sommigen (opnieuw) worden uitgesteld, of zelfs worden opgegeven. Bijgevolg gaat de projectie uit van een nieuwe daling van de vruchtbaarheid in 2021.

Als gevolg van de gezondheids crisis, die plaatsvindt in een context die toch al weinig bevorderlijk is voor geboorten, is ook de vruchtbaarheid op middellange termijn neerwaarts herzien. Ze blijft onder 1,6 in de komende vijf jaar (figuur 1). In de vooruitzichten die in 2020 werden gepubliceerd, bereikte de vruchtbaarheid in 2025 reeds een niveau van 1,7. In deze actualisering stijgt de vruchtbaarheid veel geleidelijker tot 1,7 kinderen per vrouw in 2035. Dat niveau blijft ver onder het gemiddeld aantal kinderen per vrouw dat nodig is om voor generatievervanging te zorgen, namelijk 2,1 kinderen.

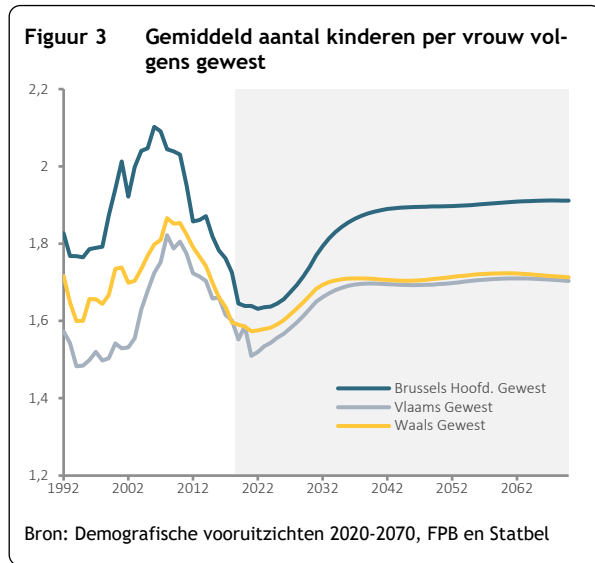
Geboorten hangen ook af van het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd.

De evolutie van het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd wordt samen met de evolutie van het aantal geboorten voorgesteld in figuur 2. De onderlinge vergelijking van deze twee curven toont de impact van de evolutie van het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd op de evolutie van het aantal geboorten, met name in de periode na 2030. In deze periode is het aantal kinderen per vrouw relatief stabiel (zie figuur 1). De toename van het aantal geboorten na 2030 is dus te verklaren door de opwaartse trend van het aantal vrouwen van 15-49 jaar in die periode. Aangezien de vruchtbaarheidsgraad over de periode 1992-2019 niet constant is, is het minder vanzelfsprekend om de impact van de evolutie van het aantal vrouwen in deze figuur te isoleren, hoewel die ook aanwezig is. Het leek echter belangrijk te onderstrepen dat de toekomstige evolutie van het aantal geboorten afhangt van deze twee componenten: het gemiddeld aantal kinderen per vrouw en het aantal vrouwen op

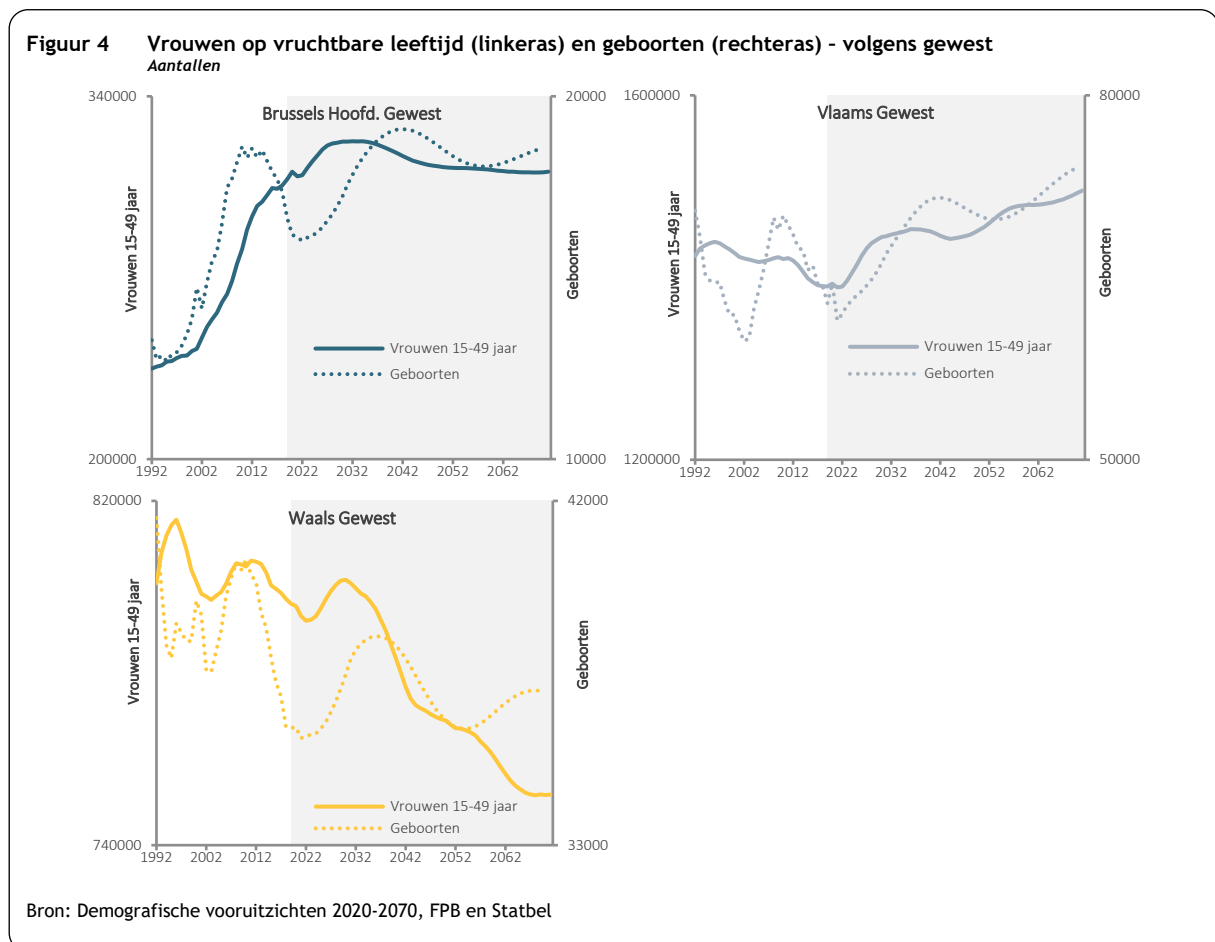
De evolutie van het aantal vrouwen in deze figuur te isoleren, hoewel die ook aanwezig is. Het leek echter belangrijk te onderstrepen dat de toekomstige evolutie van het aantal geboorten afhangt van deze twee componenten: het gemiddeld aantal kinderen per vrouw en het aantal vrouwen op

vruchtbare leeftijd. Dit laatste hangt af van de vruchtbaarheidsgraden in het verleden (ten tijde van de geboorte van de toekomstige moeders), en van de hypothesen over de internationale migratie (zie deel 2). Een grote meerderheid van de migrantenvrouwen is namelijk op vruchtbare leeftijd.

Een regionale analyse belicht ook de impact van de evolutie van het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd op de geboorten. Bij hypothese stijgt het gemiddeld aantal kinderen per vrouw geleidelijk tot 2035. Nadien blijft dat aantal in de drie gewesten relatief constant. De evolutie van het aantal geboorten op regionaal niveau wordt uiteraard door deze hypothese beïnvloed, maar niet alleen daarvoor. Regionale veranderingen in het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd leiden tot een gedifferentieerde impact op de evolutie van het aantal geboorten op lange termijn. Terwijl de vruchtbaarheidsgraad op lange termijn constant is, is de evolutie van het aantal geboorten stijgend in het

Vlaams Gewest, eerder dalend in het Waals Gewest en meer stabiel in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG). Deze ontwikkelingen zijn te verklaren door regiospecifieke veranderingen in het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd (figuur 4).

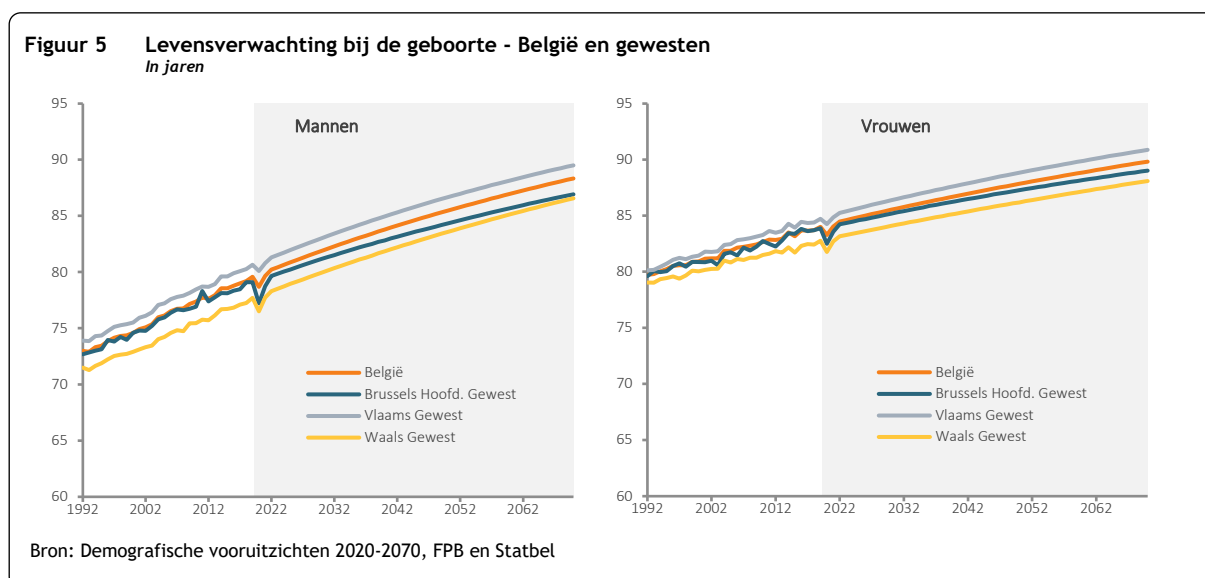

1.2. Overlijdens

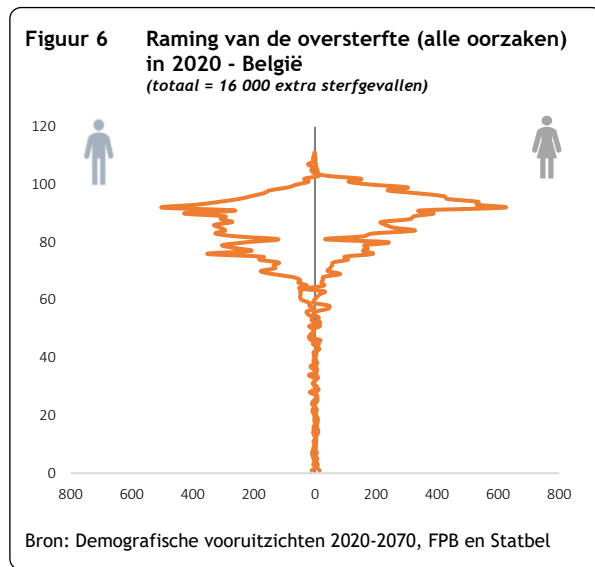
De evolutie van het aantal overlijdens is gebaseerd op een verdere stijgende trend van de levensverwachting

De projectie van het aantal overlijdens wordt verkregen door de bevolking (per leeftijd en geslacht) te vermenigvuldigen met de sterftequotiënten (per leeftijd en geslacht) waarvan de toekomstige evolutie gebaseerd is op een voortzetting van de sinds 1992 waargenomen trends. De geprojecteerde evolutie van die quotiënten kan worden samengevat aan de hand van de evolutie van de levensverwachting bij de geboorte die afhangt van de sterftequotiënten per leeftijd voor het beschouwde jaar. De hier voorgestelde levensverwachting meet het gemiddeld aantal nog te leven jaren van een individu *indien hij/zij zijn/haar volledige leven in de omstandigheden van het beschouwde jaar zou leven*. Ze geeft evenwel niet de gemiddelde levensduur van een kind dat bijvoorbeeld in 2020 is geboren. Dat kind zal immers niet gedurende zijn/haar volledige leven in de dezelfde omstandigheden leven als die in 2020 zijn waargenomen.

De evolutie van de levensverwachting voor België en zijn drie gewesten wordt weergegeven per geslacht in figuur 5. De opwaartse trend in die indicator tot 2070 weerspiegelt de verwachte daling van de sterftequotiënten per leeftijd. In de projectie wordt er echter van uitgegaan dat de toename van de levensverwachting geleidelijk zal vertragen. Bijgevolg wordt de gemiddelde toename van de levensverwachting van 2,5 maanden per jaar sinds 1992 voor België teruggebracht tot 2,1 maanden per jaar in de periode 2022-2040 en tot 1,5 maanden per jaar tussen 2040 en 2070.

2020 en de Covid-19-gezondheidscrisis

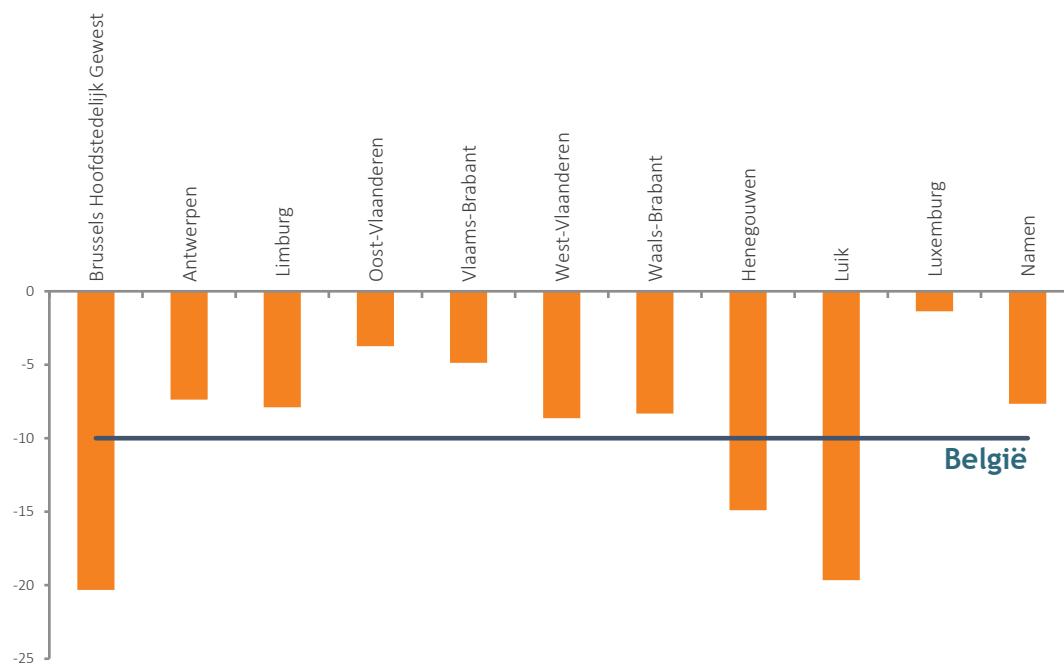

Op basis van quasi exhaustieve gegevens die door Statbel zijn gepubliceerd, wordt het totaal aantal overlijdens ‘alle oorzaken’ in 2020 geraamd op 127 800. Door gebruik te maken van de overlijdenskansen per leeftijd die geen rekening houden met Covid-19, zou het totaal aantal overlijdens in 2020 op 111 800 geschat worden voor België. De oversterfte ‘alle oorzaken’ wordt dus in 2020 geraamd op 16 000 personen (of 14 % oversterfte in 2020). Ze komt voor vanaf 65 jaar, zowel voor mannen als voor vrouwen. Merk op dat deze oversterfte grotendeels wordt verklaard door Covid-19 en, in mindere mate, door de hittegolf die in augustus 2020 werd waargenomen.

De oversterfte in 2020 leidt tot een daling van de levensverwachting met 10 maanden op het niveau van België (verschil met de levensverwachting in 2019). De analyse per provincie (en het BHG) toont significante verschillen (figuur 7): van -20 maanden voor het BHG tot -1 maand voor de provincie Luxemburg.

Uitgaande van het scenario dat de gezondheidscrisis vanaf 2021 niet langer zal leiden tot een uitgesproken oversterfte, herneemt de levensverwachting vanaf 2021 zoals verwacht. De aanzienlijke daling van de levensverwachting in 2020 is dus tijdelijk (‘conjunctureel’). Deze maatstaf voor de levensverwachting maakt het mogelijk om de impact van Covid-19 op het sterftcijfer te evalueren en samen te vatten. Met deze maatstaf kan men de impact van Covid-19 op het sterftcijfer gemakkelijker vergelijken tussen de geografische entiteiten omdat die onafhankelijk is van de bevolkingsgrootte- en structuur. figuur 7 wijst weliswaar op verschillen tussen de provincies, maar dit betekent niet dat een provincie (en/of haar bevolking) de epidemie beter onder controle had. De verklaringen zijn multifactorieel. Er zijn diepgaande studies nodig om bepaalde verklarende factoren te achterhalen om in de toekomst op nieuwe epidemieën te kunnen anticiperen en de impact ervan te beperken.

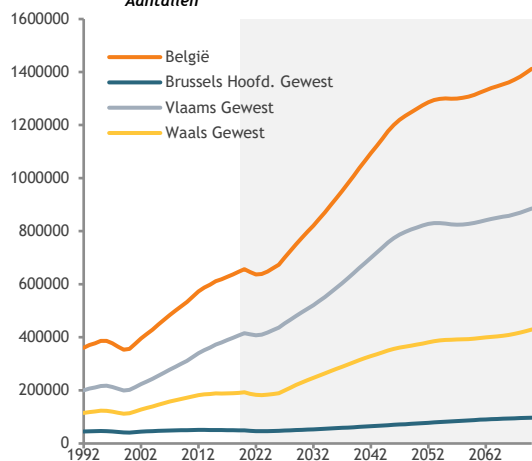
Figuur 7 Verlies van levensverwachting in 2020 per provincie en voor Brussel-Hoofdstad
In maanden ten opzichte van 2019

Bron: Demografische vooruitzichten 2020-2070, FPB en Statbel

De impact van de leeftijdsstructuur van de bevolking op de toekomstige evolutie van het aantal overlijdens

Figuur 8 Bevolking van 80 jaar en ouder in België en per gewest
Aantallen

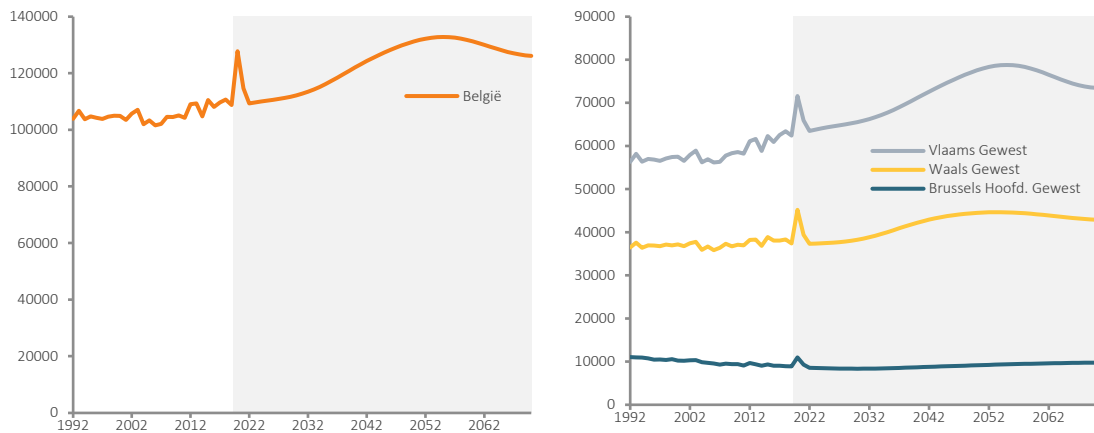

Bron: Demografische vooruitzichten 2020-2070, FPB en Statbel

Zoals hierboven vermeld, hangt de projectie van het aantal overlijdens af van de evolutie van de sterftequotiënten, maar ook van de bevolking die ‘het risico loopt’ te sterven, d.w.z. de bevolking die op 1 januari aanwezig is. België wordt, zoals veel geïndustrialiseerde landen, gekenmerkt door een vergrijzende leeftijds piramide, een verschijnsel dat in de komende jaren nog zal worden versterkt door de babyboomgeneratie, die de top van de leeftijds piramide zal doen aanzwellen. Het aantal 80-plussers zal de komende 30 jaar aanzienlijk toenemen (figuur 8). Als gevolg daarvan zal het aantal overlijdens tot 2050 toenemen ondanks de daling van de sterftequotiënten per leeftijd (figuur 9). Figuur 9 wijst ook op het uitzonderlijke karakter

van de Covid-19-epidemie op het totale aantal overlijdens in 2020, ondanks maatregelen gedurende verscheidene maanden om de verspreiding van het virus te beperken.

Figuur 9 Evolutie van het aantal overlijdens in België en per gewest

Bron: Demografische vooruitzichten 2020-2070, FPB en Statbel

2. Internationale migratiebewegingen: immigratie en emigratie

2.1. Internationale immigratie

Relatief stabiele immigratie van buitenlanders op lange termijn, met een wijziging in de samenstelling van de migratiestromen.

In de referentieprojectie worden de hypothesen over de toekomstige evolutie van de internationale immigratie van personen met een buitenlandse nationaliteit gespecificeerd voor drie afzonderlijke groepen van landen: de vroegere EU-lidstaten (EU-old), de nieuwe EU-lidstaten sinds 2004 (EU-new) en de derde landen (landen buiten de EU). Dit onderscheid houdt impliciet rekening met de verschillende migratiemotieven en een verschillende context naargelang van het land van vertrek. Algemeen wordt de immigratie verkregen door de verwachte bevolking in deze drie verschillende geografische gebieden te vermenigvuldigen met de emigratiegraden³ uit deze gebieden naar België.

Daardoor kan rekening worden gehouden met de bevolking met kans op migreren en met de intensiteit (emigratiegraad) van de migratiestromen naar België. Deze intensiteit wordt constant gehouden of neemt af naargelang van de groep van landen:

1. Immigratie uit de 'vroegere' lidstaten (EU-old):

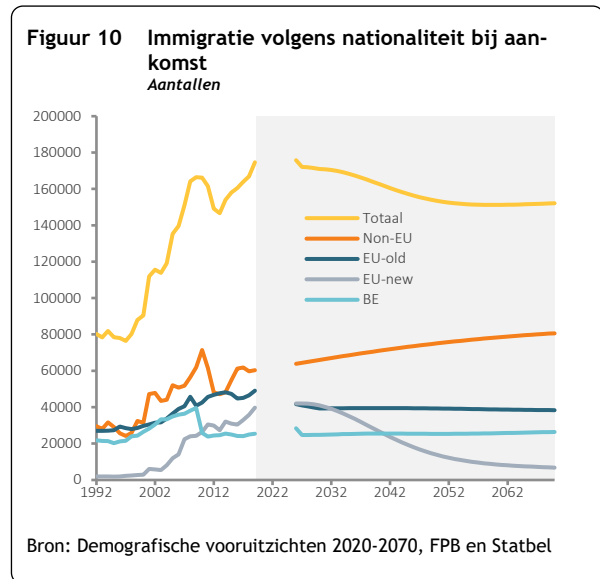
De redenen voor migratie naar België houden verband met de aantrekkingskracht van ons land door zijn vrij centrale geografische ligging in Europa en de aanwezigheid van Europese en internationale instellingen op het grondgebied en ook met een aantrekkelijke woningmarkt t.o.v. de buurlanden.

Indien deze onderliggende factoren ongewijzigd blijven, zal de emigratiegraad vanuit deze landen naar België - die in het verleden relatief stabiel was - in de toekomst constant blijven.

2. Immigratie uit de 'nieuwe' lidstaten (EU-new):

Een belangrijke drijvende kracht achter de migratie naar België is het uitbreidingsproces van de Europese Unie, dat geleidelijk heeft geleid tot het vrije verkeer van personen en werknemers uit de nieuwe EU-lidstaten.

De relatieve economische aantrekkingskracht van België voor deze landen lijkt echter op lange termijn af te nemen en als gevolg daarvan dalen de emigratiegraden naar België.

³ De emigratiegraad naar België wordt berekend door het aantal immigraties naar België te delen door de bevolking in het land van vertrek (EU-old, EU-new of derde land).

3. Immigratie uit landen buiten de Europese Unie:

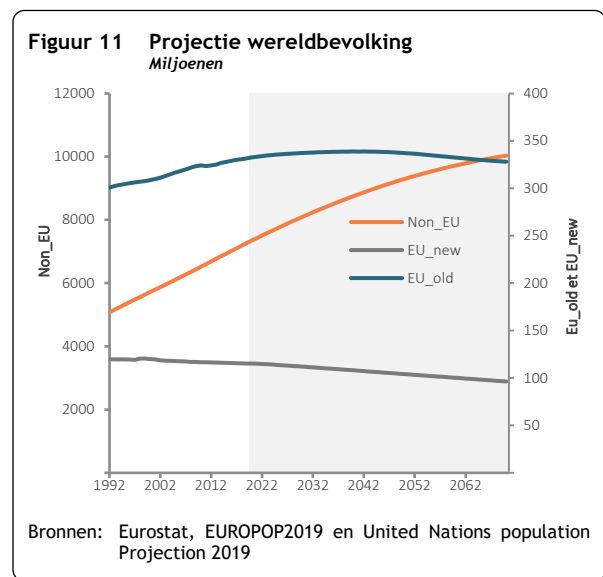
De redenen voor migratie naar België houden voornamelijk verband met gezinshereniging en asielaanvragen. De migratiestromen uit derde landen hangen ook af van de (politieke, gezondheids-, economische) situatie in de landen van herkomst en van de voorwaarden voor toegang tot het grondgebied die op Belgisch of Europees niveau zijn vastgesteld.

In de projectie wordt de emigratiegraad naar België berekend als het gemiddelde over de periode 2000-2019. Dit gemiddelde maakt het mogelijk – impliciet – rekening te houden met de specifieke netwerken en banden tussen België en bepaalde landen buiten de Europese Unie, alsook met meer onzekere gebeurtenissen zoals de instroom van asielzoekers.

Op basis daarvan is de projectie van de immigratie uit de *EU-lidstaten* minder dynamisch dan waargenomen:

- het aanzuigefect als gevolg van de toetreding van nieuwe lidstaten (EU-new) tot de EU zou immers verdwijnen
- en de verwachte demografische groei in de lidstaten is geringer dan in het verleden (figuur 11).

De afname van de immigratiestromen uit EU-landen wordt gecompenseerd door een toename van de stromen uit de *derde landen* waarvan verwacht wordt dat de bevolking zal toenemen. In 2070 zal 53 % van de jaarlijkse immigratie afkomstig zijn uit niet-EU-landen (tegenover 35 % in 2019).

De maatregelen die zijn genomen om de verspreiding van Covid-19 te beperken, hebben op korte termijn gevolgen voor de migratiestromen.

Om de verspreiding van Covid-19 te beperken en nadien onder controle te krijgen, werden op verschillende beleidsniveaus beslissingen genomen om de verplaatsingen van de bevolking te beperken. Op voorstel van de Europese Commissie hebben de staatshoofden en regeringsleiders beslist om de buitengrenzen tot juni 2020 tijdelijk te sluiten voor niet-EU-onderdanen die niet-essentiële reizen maken. Bovendien heeft de Belgische regering beslist alle niet-essentiële reizen naar het buitenland tijdens de meest kritieke fasen van de epidemie te verbieden. Ten slotte heeft een aanzienlijk aantal landen inperkingsmaatregelen genomen of hun grenzen tijdelijk gesloten. Die maatregelen hebben een neerwaartse impact op de migratiestromen.

In 2020

Volgens de aangehouden hypothesen komt de impact overeen met een halvering van de migratiestromen die voor 2020 werden verwacht zonder die maatregelen. Die halvering is het resultaat van hypothesen genomen op een meer gedetailleerd niveau:

Ten eerste slaan de hypothesen op twee componenten van de officiële immigratie- en emigratiestatistiek:

- a. *Reële migratiebewegingen*: aangegeven immigraties en emigraties wanneer een persoon in België aankomt of België verlaat.

De maatregelen in verband met de sluiting van de grenzen hebben vooral een impact op de reële bewegingen.

- b. *Administratieve handelingen*: wijzigingen van register, ambtshalve schrappingen en ambtshalve herinschrijvingen.

De administratieve handelingen zullen beperkter zijn als gevolg van de ‘social distancing’-maatregelen die de procedure voor de registratie van asielaanvragen en de behandeling van dossiers complexer maken. Deze handelingen hebben meer betrekking op beslissingen ten aanzien van personen die zich reeds op het grondgebied bevinden (met inbegrip van het statuut van asielzoekers).

Ten tweede houden de hypothesen een grotere beperking in van de migratiebewegingen voor personen met een niet-EU-nationaliteit.

De daling van de migratiestromen (in %) ten opzichte van de vooruitzichten vóór de gezondheidscrisis wordt weergegeven in tabel 1 volgens het type migratiebeweging en nationaliteit.

Tabel 1 Hypothese van een daling van de migratiestromen (%) volgens het type migratiebeweging en nationaliteit in 2020, in vergelijking met de vooruitzichten 2019-2070 van maart 2020 vóór de gezondheidscrisis

	Bewegingstypes	Niet-EU	EU
Aangegeven immigratie/emigratie	Reële bewegingen	-60%	-40%
Schrapping/herinschrijving	Administratieve bewegingen	-50%	-40%
Wijzigingen van register	Administratieve bewegingen	-40%	-40%

2021-2026

Het scenario voor de referentieprojectie gaat ervan uit dat de epidemie in 2021 onder controle zal zijn. Dat houdt in dat er specifieke maatregelen zullen moeten worden genomen om de epidemie in te dijken. In deze context zou de immigratie, na een halvering in 2020, nog steeds niet op het niveau komen dat zonder de gezondheidscrisis bereikt had kunnen zijn. Ze wordt per veronderstelling verminderd met 25 % (figuur 12). De niet-gerealiseerde immigratie in 2020 en 2021 zou zich gedeeltelijk herstellen in de periode 2022-2026. Een deel van de niet-gerealiseerde migratieprojecten in die twee jaar, wordt dus niet opgegeven, maar uitgesteld. De asielaanvragen, die naar verwachting in 2020 zullen dalen, zouden na de epidemie namelijk een inhaaleffect kennen. Bovendien is een groot deel van de aangegeven immigratie uit EU-landen voor werkdoeleinden bestemd. Deze migratie wordt ook afgeremd door de daling van de economische activiteit. Zij zou kunnen hervatten naarmate de economie heropleeft.

2.2. Internationale emigratie

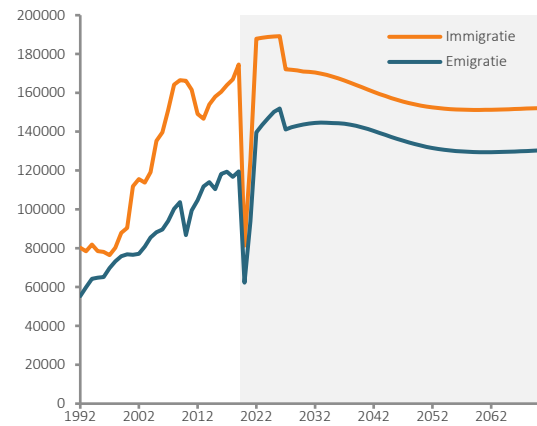
De emigratie volgt dezelfde trend als de immigratie, met een zekere vertraging.

Uit de analyse van historische reeksen blijkt dat de emigratie, zij het met een zekere vertraging, de immigratie volgt. Meer bepaald wordt een tijdsverschil van 6 jaar tussen de evolutie van immigratie en emigratie vastgesteld.

Bij gebrek aan meer diepgaande studies in verband met de emigratie, volgt de hypothese betreffende de emigratiegraad van vreemdelingen (figuur 13) deze historische evolutie van de emigratiegraad gekoppeld aan de evolutie van de immigratie voort. Aangezien de immigratie op lange termijn minder dynamisch is, is de emigratie van buitenlanders in België dat bijgevolg ook.

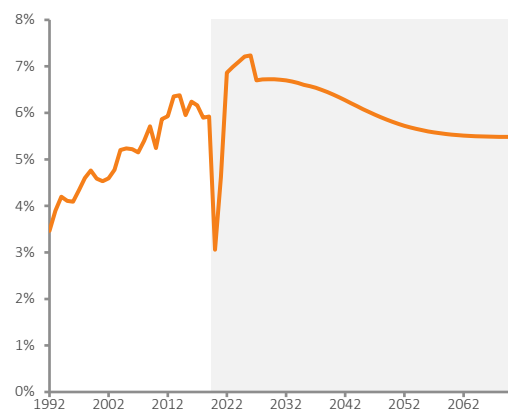
Net als de immigratie wordt de emigratie beïnvloed door de gezondheidscrisis: een sterke daling voor 2020 (-50 %) en 2021 (-25 %), gevolgd door een gedeeltelijk hersteleffect in de periode 2022-2026.

Figuur 12 Internationale migratie - België
Aantallen

Bron: Demografische vooruitzichten 2020-2070, FPB en Statbel

Figuur 13 Emigratiegraad van buitenlanders vanaf België (nationaliteit op het moment van vertrek)
In %

Bron: Demografische vooruitzichten 2020-2070, FPB en Statbel

3. Interne migratiebewegingen

De interne migratie, een belangrijke component van subnationale demografische groei

De demografische vooruitzichten worden opgesteld op arrondissementsniveau en vervolgens samengevoegd op provinciaal, regionaal en nationaal niveau. De bevolkingsgroei op arrondissementsniveau hangt dus, naast de componenten sterftcijfer, vruchtbaarheid en internationale migratie, af van de migratie tussen arrondissementen.

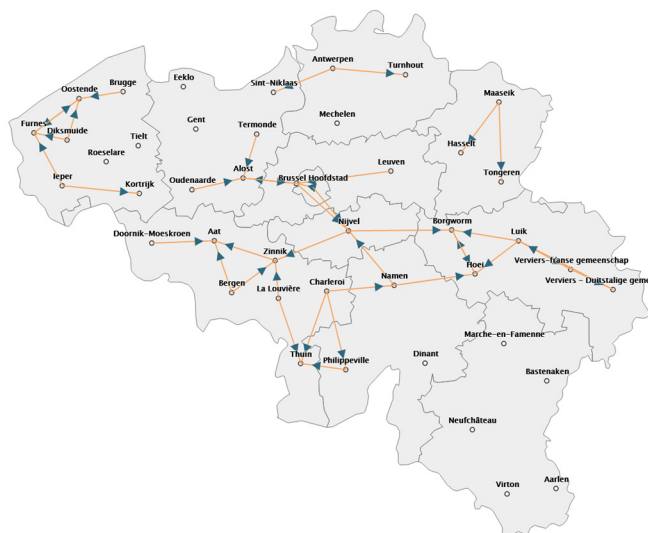
De projectie van de interne migratie is gebaseerd op een toekomstige evolutie van de *migratie-intensiteit*: het aantal bewegingen (migraties) van het ene arrondissement naar het andere, in verhouding tot de bevolking van de twee arrondissementen.

De migratie-intensiteit houdt dus niet alleen rekening met de bevolking van het arrondissement van oorsprong (de bevolking die 'het risico loopt' te migreren) maar ook met die van het arrondissement van bestemming, waardoor tot op zekere hoogte de 'aantrekkelijkheid' van dat arrondissement kan worden gemeten.

Om zoveel mogelijk rekening te houden met de specifieke kenmerken van elk arrondissement, worden de evoluties in migratie-intensiteit geraamd per arrondissement en per leeftijdsgroep.

Om over voldoende waarnemingen te beschikken en derhalve statistisch betrouwbare resultaten te verkrijgen, worden de trends echter alleen geraamd voor een selectie van migratiestromen die in belangrijke mate bijdragen tot de demografische evolutie van de betrokken arrondissementen. Zij worden gedefinieerd als *preferentieel* (figuur 14). Voor deze stromen zal de migratie-intensiteit tussen arrondissementen tot 2025 de trend van de laatste tien jaar blijven volgen. Na 2025 zou ze constant zijn. Voor de niet-preferentiële stromen wordt de migratie-intensiteit over de gehele projectieperiode constant gehouden. Het niveau van die intensiteit wordt bepaald door een historisch gemiddelde.

Figuur 14 Preferentiële stromen tussen arrondissementen

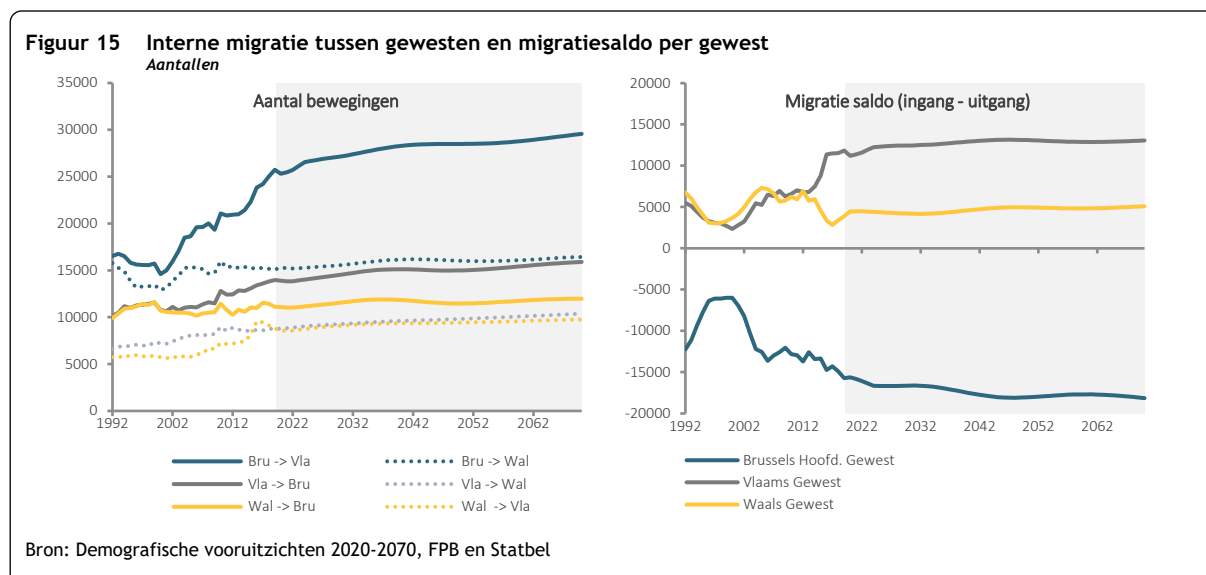

Bron: Demografische vooruitzichten 2020-2070, FPB en Statbel

Focus op de interregionale migraties

Sinds enkele jaren wordt het *Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG)* geconfronteerd met een aanzienlijke emigratie van jonge gezinnen die zich in een minder dure en minder stedelijke omgeving willen vestigen. Dat verlies aan inwoners wordt slechts gedeeltelijk gecompenseerd door de aantrekkelijkheid van

het BHG voor actieve jongeren en studenten. Het intern migratiesaldo is bijgevolg negatief. De afgelopen jaren werden gekenmerkt door een meer uitgesproken toename van de emigratie naar het Vlaams Gewest. De projectie gaat niet uit van een omwenteling op het gebied van de interregionale migraties, maar veronderstelt een voortzetting van de basistrends. Ten gevolge daarvan laat het intern migratiesaldo van het BHG een lichte vermindering optekenen in de projectie (-16 000 personen in 2019 en -18 000 personen in 2070). Een groot deel van de inwoners die het BHG verlaten, vestigen zich in Vlaanderen.

De demografische groei van het *Waals Gewest* wordt sinds vele jaren gestimuleerd door een positief intern migratiesaldo. De emigratie vanuit het Waals Gewest naar de andere twee gewesten is evenwel door een periode van versnelling gegaan tussen 2015 en 2017, waardoor het intern migratiesaldo van het Waals Gewest is gedaald. Deze toename van de interne emigratie uit het Waals Gewest is het gevolg van de emigratie van personen met een niet-Europese nationaliteit uit gebieden waar de opvangcentra voor asielzoekers zijn gevestigd⁴. Dit kunnen dus asielzoekers zijn die, zodra ze een verblijfsrecht krijgen, migreren naar gebieden waar de mogelijkheden (werkgelegenheid, netwerk, huisvesting, enz.) groter zijn. De stijging tussen 2015 en 2017 wordt in de projectie geneutraliseerd omdat het beschouwd wordt als een tijdelijk verschijnsel. Des te meer omdat 2018 en 2019 een daling laten kennen van de interne emigratie uit het Waals gewest. Door de basistrends voort te zetten, zowel op het niveau van de immigratie als van de emigratie, draagt de interne migratie in de projectie met gemiddeld 5 000 netto migraties per jaar bij tot de demografische groei van het Waals Gewest.

De migratiestromen naar het *Vlaams Gewest* zijn sinds de jaren 2000 toegenomen, vooral vanuit het BHG. De netto migratie tussen Wallonië en Vlaanderen was relatief constant tussen 2000 en 2012. De interne migratie naar Vlaanderen, zowel vanuit het BHG als vanuit het Waals Gewest, is vervolgens sterk gestegen tijdens de periode 2012-2017, vooral door de interne migratiestromen van asielzoekers die een verblijfsrecht hebben gekregen (zie supra). In de veronderstelling dat de vóór 2015 waargenomen trends zich voortzetten (om het tijdelijk effect van de instroom van asielzoekers te neutraliseren), zal het intern

⁴ Voor meer details, zie: CHARLIER J., DEBUISSON M., HERMIA J.-P., PELFRENE E., 2019. Migraties tussen gewesten van België. Onderzoeksrapport, BISA, IWEP, Statistiek Vlaanderen (in het bijzonder deel 9.3.3).

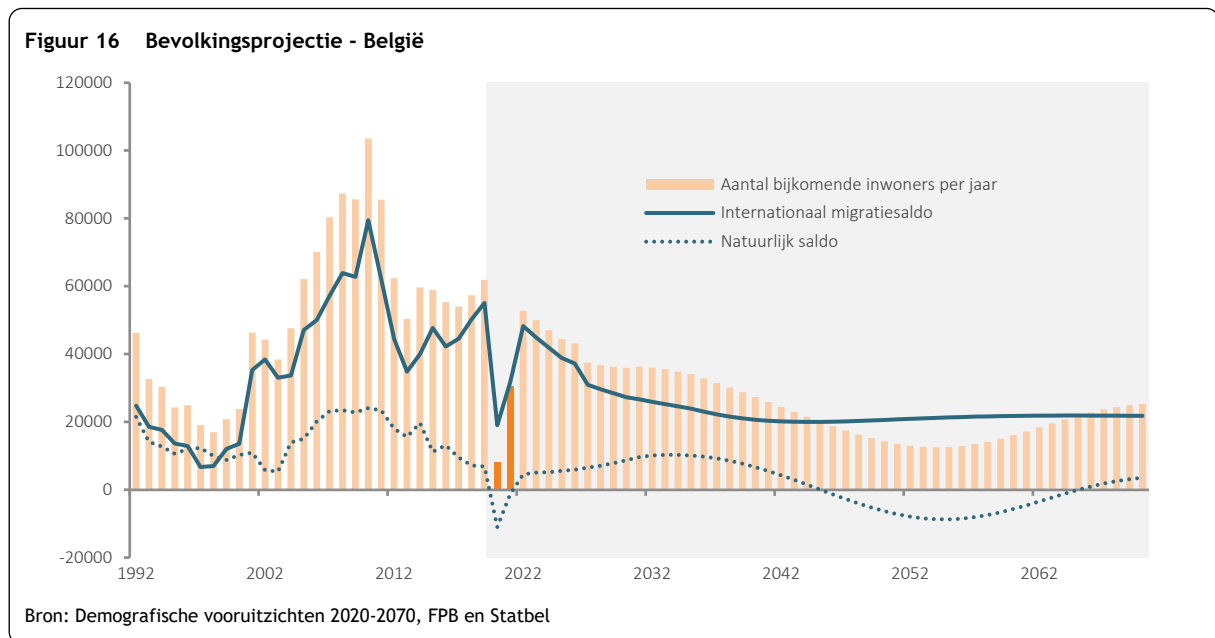
migratiesaldo van Vlaanderen geleidelijk blijven toenemen tot 12 000 netto migraties in 2025 en zich stabiliseren op 13 000 netto migraties op lange termijn.

4. De bevolking

4.1. België

Minder dynamische bevolkingsgroei in de projectie

Als gevolg van de impact van Covid-19 op het sterftecijfer en op de beperking van de internationale verplaatsingen, zou het aantal bijkomende inwoners in België 8 000 bedragen in 2020, vergeleken met een jaarlijks gemiddelde van 52 000 in de afgelopen 30 jaar. In 2021 zal de bevolkingstoename weer enigszins aantrekken (+30 000 bijkomende inwoners). Die gematigde groei in 2021 wordt verklaard door de impact van de gezondheids crisis op het internationaal migratiesaldo en, in mindere mate, op de vruchtbaarheid en de overlijdens. De bevolkingsgroei over de periode 2022-2026 wordt ondersteund door het gedeeltelijke herstel van de internationale migratiestromen die tijdens de pandemie niet zijn gerealiseerd (zie deel 2).

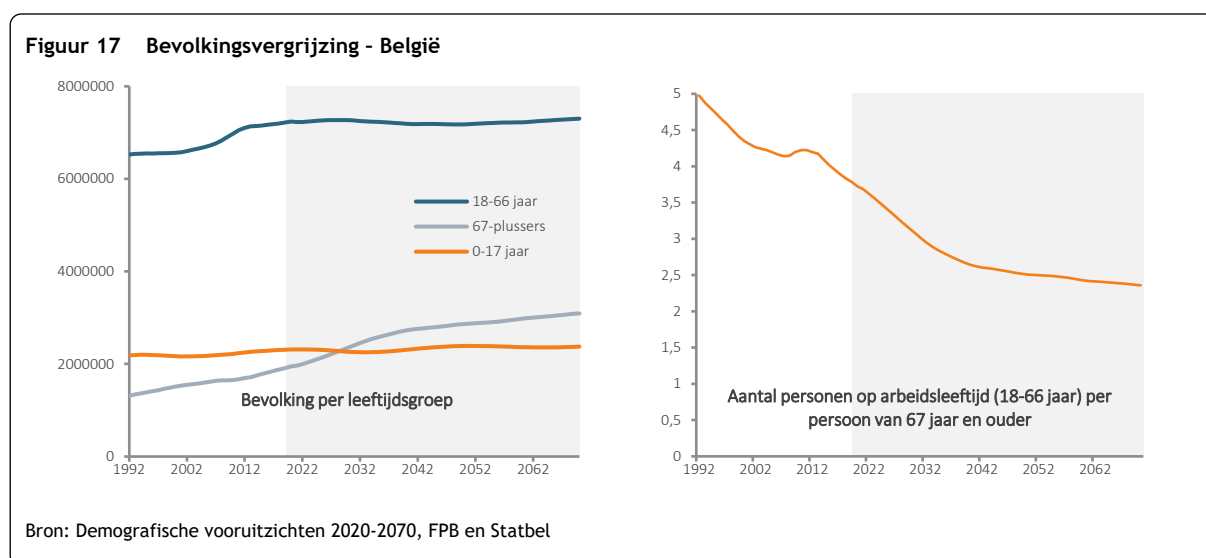

Op lange termijn blijft de Belgische bevolking aangroeien (12,8 miljoen inwoners in 2070 tegenover 11,5 miljoen in 2020), maar in een langzamer tempo dan het gemiddelde van de afgelopen 30 jaar. De gemiddelde jaarlijkse toename over de periode 2020-2070 bedraagt 25 000 bijkomende inwoners (de helft van de gemiddelde jaarlijkse groei over de periode 1992-2020). Die geringere groei wordt verklaard door:

- een lagere vruchtbaarheid en de babyboomgeneraties die hoge leeftijden bereiken waarin de overlijdenskansen hoog zijn;
- minder dynamische internationale migratiestromen, wat resulteert in een stabiel migratiesaldo (immigratie - emigratie) op lange termijn van ongeveer 20 000 netto migraties per jaar.

De impact van Covid-19 op het sterftecijfer heeft geen gevolgen voor de vergrijzing op lange termijn.

De oversterfte door Covid-19 heeft geen impact op de onderliggende demografische ontwikkelingen, met name de vergrijzing van de bevolking op middellange en lange termijn. Het aantal personen op arbeidsleeftijd voor één persoon van 67 jaar en ouder daalt gestaag tot in 2040 (3,7 in 2020 en 2,6 in 2040). Die daling wordt grotendeels verklaard doordat de babyboomgeneratie geleidelijk de leeftijd van 67 jaar en ouder bereikt. Vanaf 2029 zal het aandeel 67-plussers in de bevolking voor het eerst ook groter zijn dan dat van de min-18-jarigen.

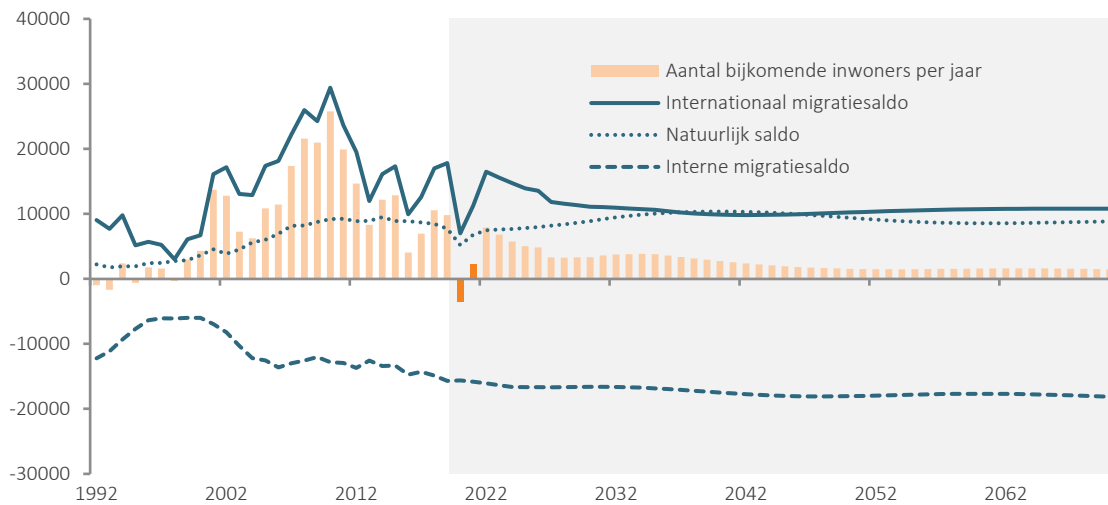

4.2. Brussels Hoofdstedelijk Gewest

De demografische groei van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) wordt in 2020 – en 2021 maar in mindere mate – grotendeels beïnvloed door de aanzienlijke daling van het internationaal migratiesaldo. Rekening houdend met een halvering van de migratiestromen en een stijging van het aantal sterfgevallen, zal de bevolking die in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest woont in 2020 afnemen met 3 500 inwoners. Aangezien Brussel gekenmerkt wordt door een relatief jonge bevolking, wordt de demografische groei meer beïnvloed door de impact van de pandemie op de internationale migratiestromen dan die op het sterftecijfer. In tegenstelling tot de twee andere gewesten blijft het natuurlijk saldo van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tijdens de gezondheids crisis positief.

Op lange termijn stijgt de bevolking die in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest woont met 10 % tegen 2070 (ten opzichte van de geobserveerde bevolking op 1 januari 2020). Die groei betekent een gemiddelde jaarlijkse stijging met 2 500 inwoners en is minder sterk dan de waargenomen groei van 9 500 inwoners per jaar tussen 1992 en 2020. Over de volledige projectieperiode wordt de demografische groei gestimuleerd door het natuurlijk saldo en het internationaal migratiesaldo. De interne migratie gekenmerkt door een negatief saldo, remt die groei echter af.

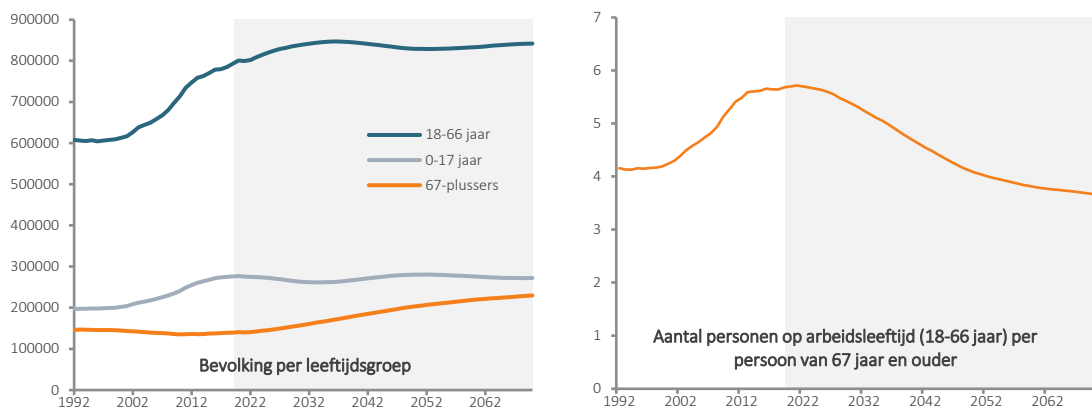
Figuur 18 Bevolkingsprojectie - Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Bron: Demografische vooruitzichten 2020-2070, FPB en Statbel

De leeftijdsstructuur van de bevolking wijzigt geleidelijk op lange termijn, maar blijft relatief jonger dan in de twee andere gewesten. Het aantal personen op arbeidsleeftijd voor één persoon van 67 jaar en ouder - dat nog toenam sinds 1992 - daalt van 5,7 in 2020 tot 3,7 in 2070 (figuur 19). Het aandeel 67-plussers stijgt van 11 % in 2020 tot 17 % in 2070. Het aandeel van de 0-17-jarigen blijft evenwel hoger dan dat van de 67-plussers over de volledige projectieperiode, wat niet het geval is in de twee andere gewesten van het land.

Figuur 19 Bevolkingsvergrijzing - Brussels Hoofdstedelijk Gewest

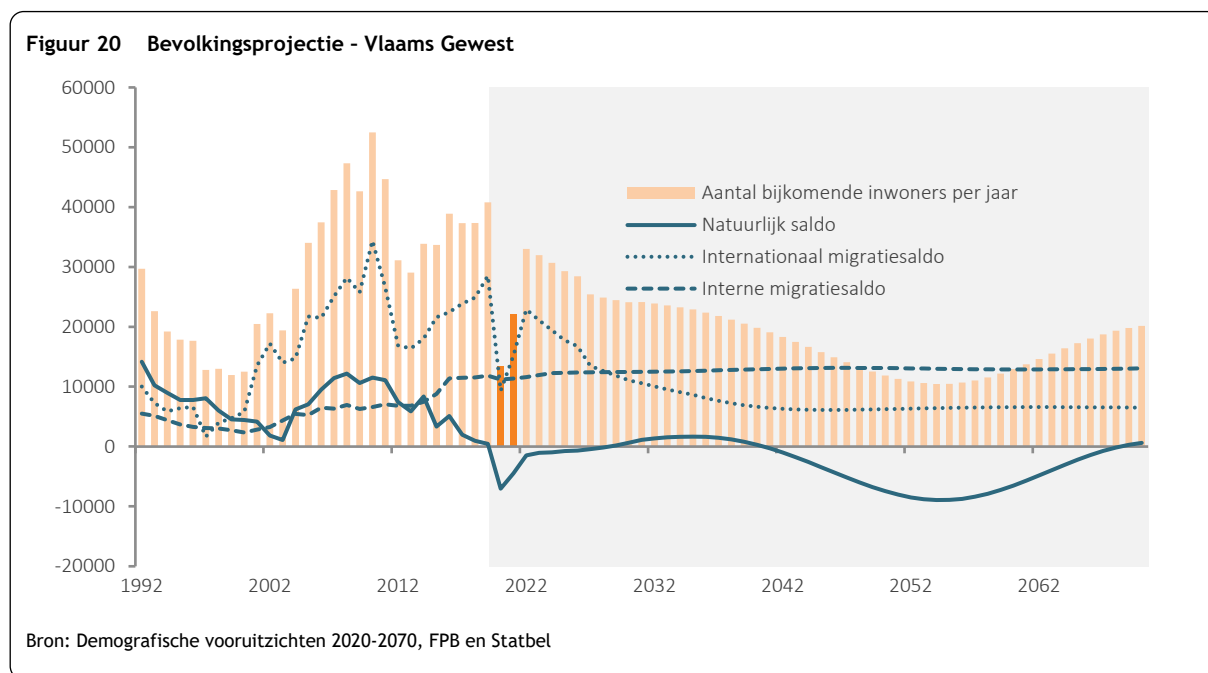
Bron: Demografische vooruitzichten 2020-2070, FPB en Statbel

4.3. Vlaams Gewest

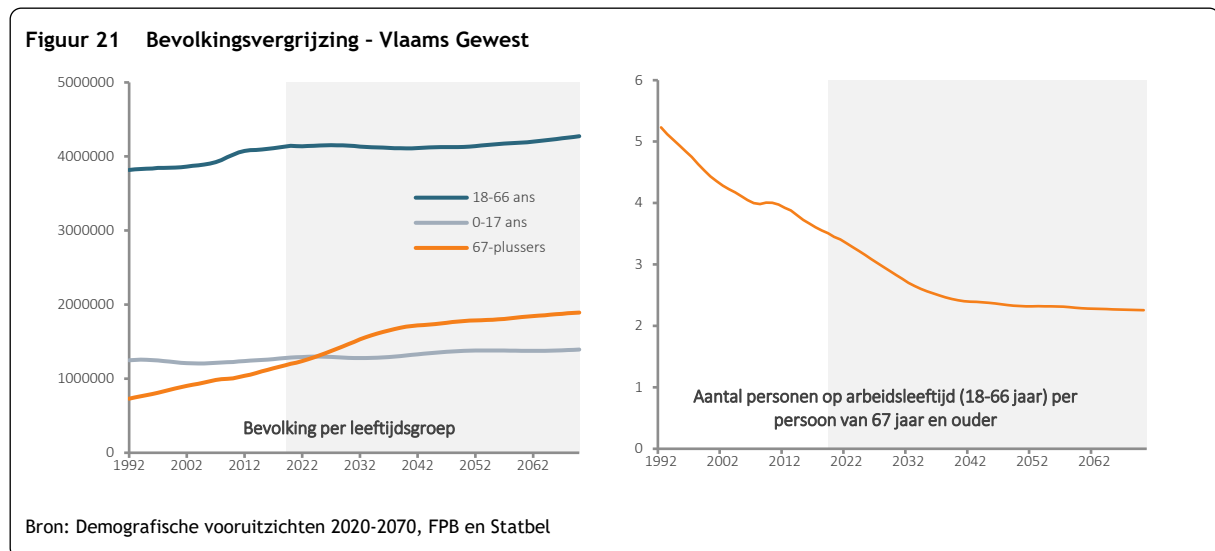
Het Vlaams Gewest is het enige van de drie gewesten dat een positieve demografische groei voor het jaar 2020 handhaaft, ondanks een aanzienlijke impact van Covid-19 op het internationaal migratiesaldo en het natuurlijk saldo. Het aantal bijkomende inwoners in 2020, namelijk 9 300, ligt echter nog ver onder de jaarlijkse groei van de afgelopen 20 jaar (figuur 20).

Op lange termijn stijgt de bevolking die in het Vlaams Gewest woont met 14 % tegen 2070 (ten opzichte van de geobserveerde bevolking op 1 januari 2020). Die groei betekent een gemiddelde jaarlijkse stijging met 19 000 inwoners en is minder sterk dan de groei die tussen 1992 en 2020 werd waargenomen (gemiddeld +30 000 inwoners per jaar).

De groei van het Vlaams Gewest wordt nog steeds ondersteund door een sterk intern migratiesaldo. Het internationaal migratiesaldo blijft positief, maar bereikt niet meer het niveau van de jaren 2000. Het natuurlijk saldo is negatief over de periode 2040-2060 als gevolg van het grote aantal verwachte overlijdens bij de generaties die tussen 1945 en 1965 zijn geboren.

De vergrijzing van de Vlaamse bevolking zal snel toenemen tot in 2040 en zich vervolgens stabiliseren (figuur 21). Het aantal personen op arbeidsleeftijd voor één persoon van 67 jaar en ouder daalt van 3,4 in 2020 tot 2,3 in 2070. Het aandeel 67-plussers stijgt van 18 % in 2020 tot 25 % in 2070. Vanaf 2025 wordt het aandeel van de 0-17-jarigen lager dan dat van de 67-plussers over de gehele projectieperiode.

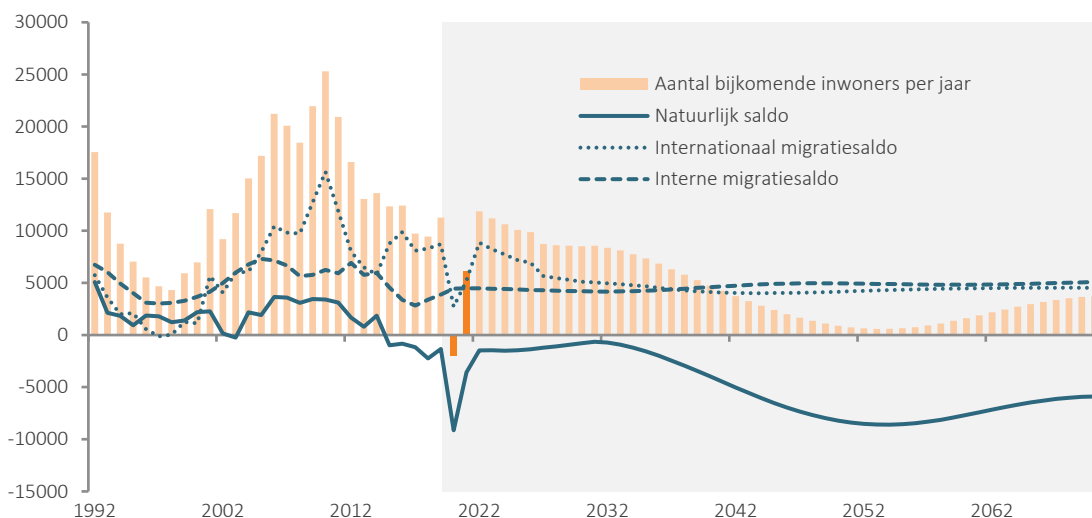
4.4. Waals Gewest

Als gevolg van de gezondheids crisis wordt de negatieve groei van de bevolking in 2020 (- 2 000 inwoners op 1 januari 2021 ten opzichte van 1 januari 2020) verklaard door de daling van het internationaal migratiesaldo en van het natuurlijk saldo.

Op lange termijn (figuur 22) stijgt de bevolking die in het Waals Gewest woont met 16 % tegen 2070 (ten opzichte van de geobserveerde bevolking op 1 januari 2020). Die groei betekent een gemiddelde jaarlijkse stijging met 4 400 inwoners en is minder sterk dan de sinds 1992 waargenomen groei. Tussen 1992 en 2020 is de bevolking gemiddeld met 13 200 inwoners per jaar gestegen.

Over de volledige projectieperiode wordt de demografische groei gestimuleerd door het internationaal en het intern migratiesaldo. De evolutie van het natuurlijk saldo remt de demografische groei van het Waals Gewest af vanaf 2030. Het natuurlijk saldo is negatief over de volledige projectieperiode. Dat wordt verklaard door de stijging van het aantal verwachte overlijdens in de komende jaren, maar ook door een minder dynamisch geboortecijfer.

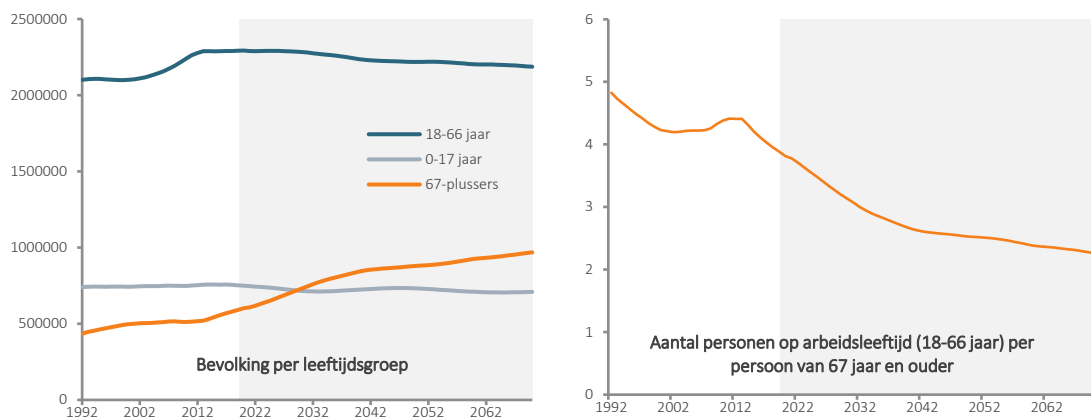
Figuur 22 Bevolkingsprojectie - Waals Gewest

Bron: Demografische vooruitzichten 2020-2070, FPB en Statbel

Net zoals in Vlaanderen, zal de vergrijzing van de Waalse bevolking snel toenemen tot in 2040. Daarna blijft het stijgen, maar op een mindere manier (figuur 23). Het aantal personen op arbeidsleeftijd voor een persoon van 67 jaar en ouder daalt van 3,8 in 2020 tot 2,3 in 2070. Het aandeel van de 67-plussers stijgt van 16,5 % in 2020 tot 25 % in 2070 en overtreft dat van de 0-17-jarigen vanaf 2030.

Figuur 23 Bevolkingsvergreijzing - Waals Gewest

Bron: Demografische vooruitzichten 2020-2070, FPB en Statbel

Focus 1 De bevolking op schoolgaande leeftijd

De evolutie van de bevolking op schoolleeftijd is een van de variabelen waarmee rekening moet worden gehouden bij de planning van de behoeften van de scholen, of het nu gaat om infrastructuur of omkadering. Deze evolutie wordt weergegeven in figuur 24 per gewest en leeftijdsgroep, d.w.z. de bevolking op schoolgaande leeftijd per niveau (3-5 jaar, 6-11 jaar en 12-17 jaar), alsook de bevolking die waarschijnlijk hoger onderwijs zal volgen (18-22 jaar¹).

De evolutie wordt getoond tot 2030 omdat de onzekerheid voor alle leeftijdsgroepen groter wordt na die tijdshorizon. Sinds de jaren 2000 is de bevolking op schoolleeftijd in het basisonderwijs (kleuter- en lagere school) in elk gewest aanzienlijk toegenomen. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kende ook een voortdurende stijging van de 11-17-jarigen. Na verloop van tijd verschuift de stijging in deze leeftijdscategorieën naar de volgende leeftijdsgroepen, met een piek in het aantal 11-17-jarige leerlingen tegen 2025, en in 2030 voor de 18-22-jarigen. Voor deze twee leeftijdsgroepen is de internationale migratie een factor van onzekerheid wat hun aantal betreft. Die onzekerheid is echter betrekkelijk klein op middellange termijn, aangezien het overgrote deel van die bevolking reeds op het grondgebied aanwezig is en zal blijven. Voor de leeftijdsgroepen van 3 tot 5 jaar en van 6 tot 11 jaar daalt hun aantal tegen 2030 in elk gewest. Deze evolutie houdt met name verband met de geboorten die sinds 2010 zijn waargenomen en voor de komende 10 jaar worden verwacht.

	Verschil in aantal in 2030 ten opzichte van 2020							
	3-5 jaar		6-11 jaar		12-17 jaar		18-22 jaar	
België	-18596	-5%	-66307	-8%	31285	4%	65655	10%
Brussels Hoofd. Gewest	-5248	-11%	-11484	-12%	5228	6%	10694	15%
Vlaams Gewest	-7983	-4%	-29948	-7%	31213	7%	46618	13%
Waals Gewest	-5365	-5%	-24875	-10%	-5156	-2%	8343	4%

Merk op dat dit alleen een projectie is van de bevolking op schoolleeftijd naargelang van de woonplaats, niet van de schoolgaande bevolking als zodanig. Om de schoolbevolking per leeftijdsgroep te projecteren, moeten bijkomende hypothesen worden opgesteld voor de participatiegraden in het onderwijs (voor leeftijden waarvoor geen leerplicht geldt), de slaagpercentages, het aandeel jongeren dat in een arrondissement woont maar in een ander arrondissement (of een ander gewest) naar school gaat en/of onderwijs volgt dat afhangt van een andere gemeenschap. Dit geldt in het bijzonder voor de bevolking die in en rond het Brussels Hoofdstedelijk Gewest woont, of dicht bij de taalgrens. Voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest moet ook een onderscheid worden gemaakt tussen het onderwijs per gemeenschap.

¹ De leeftijd van 22 jaar voor de bovengrens van deze leeftijdsgroep werd gekozen op basis van de duur van een masterdiploma in het hoger onderwijs (5 jaar). De deelname aan het hoger onderwijs wordt na de leeftijd van 22 jaar aanzienlijk lager. Deze hogere leeftijdsgroepen worden daarom niet geanalyseerd in deze focus.

Figuur 24 Evolutie van de bevolking op schoolgaande leeftijd per gewest

Bron: Demografische vooruitzichten 2020-2070, FPB en Statbel

5. De huishoudens

Een projectie gebaseerd op een voortzetting van de waargenomen evolutie van de verschillende samenlevingsvormen

De huishoudensvoorzichten hebben als uitgangspunt de bevolkingsvoorzichten volgens leeftijd, geslacht en arrondissement. Voor elke groep individuen (volgens leeftijd, geslacht en arrondissement) is er per positie binnen het huishouden volgens de feitelijke toestand⁵ (tabel 2) een toewijzingspercentage. In de projectie wordt het totaal aantal individuen die een bepaalde positie p innemen (volgens leeftijd, geslacht, arrondissement en jaar) verkregen door de bevolking (volgens leeftijd, geslacht, arrondissement en jaar) te vermenigvuldigen met die percentages per positie p (volgens leeftijd, geslacht, arrondissement en jaar). De belangrijkste hypothese betreft dus de toekomstige evolutie van de toewijzingspercentages van individuen die positie p binnen het huishouden innemen. Deze evolutie houdt rekening met de historische evolutie (sinds 2000) van de verschillende samenlevingsvormen (feitelijke situatie) naar leeftijd en geslacht van de individuen. Er wordt verondersteld dat de verschillende huishoudentypes op lange termijn naast elkaar blijven bestaan. De huidige trends zullen zich echter niet in hetzelfde tempo doorzetten. Op lange termijn wordt dus een verzadigingseffect voorzien.

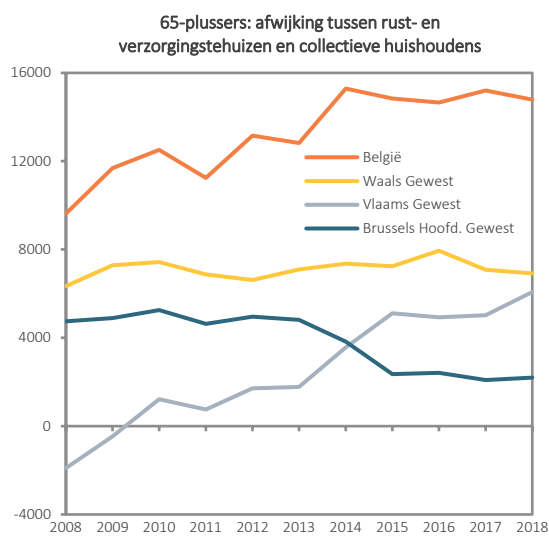
Tabel 2 Beschrijving van de posities binnen het huishouden en van de overeenkomstige huishoudentypes

Positie binnen het huishouden - de facto toestand	Huishoudentype
1 Alleenstaand (alleenwonend)	Eenpersoonshuishouden
2 Gehuwd zonder kind(eren)	Huishouden bestaande uit een gehuwd koppel zonder kind(eren)
3 Gehuwd met kind(eren)	Huishouden bestaande uit een gehuwd koppel met kind(eren)
4 Kind van een gehuwd koppel	Huishouden bestaande uit een gehuwd koppel met kind(eren)
5 Ongehuwd samenwonend zonder kind(eren)	Huishouden bestaande uit ongehuwd koppel zonder kind(eren)
6 Ongehuwd samenwonend met kind(eren)	Huishouden bestaande uit een ongehuwd koppel met kind(eren)
7 Kind van ongehuwd samenwonenden	Huishouden bestaande uit een ongehuwd koppel met kind(eren)
8 Gezinshoofd van een eenoudergezin	Eenoudergezin
9 Kind in een eenoudergezin	Eenoudergezin
10 Overige huishoudensleden die samenwonen met individuen verbonden aan posities 2, 3, 5, 6 of 8	Overige huishoudensleden die samenwonen met individuen verbonden aan posities 2, 3, 5, 6 of 8
11 Overige (samenwonende volwassenen - zonder feitelijke of wettelijke samenwoning, huishoudens met verschillende gezinskeren, enz.)	Overige huishoudentypes
12 Lid van een collectief huishouden (rusthuizen, kloosters, internaten, enz.)	Collectieve huishoudens (rusthuizen, kloosters, internaten, enz.)

⁵ De samenlevingsvorm kan worden vastgesteld op basis van de de jure (*wettelijke*) of de facto (*feitelijke*) situatie. De rechtstoestand verwijst naar de administratieve toestand van elk individu zoals die is ingeschreven bij de burgerlijke stand (alleenstaand, gehuwd, gescheiden, weduwe/weduwnaar). Gezien de nieuwe vormen van samenwonen⁶ die sinds verschillende jaren worden waargenomen, stemt de rechtstoestand niet altijd overeen met de werkelijke toestand van een huishouden. De de facto toestand is gebaseerd op de statistieken omtrent de particuliere huishoudens die door Statbel gepubliceerd worden.

Focus 2 Personen in collectieve huishoudens of rust- en verzorgingstehuizen: wat is het verschil?

Dit kader belicht het verschil tussen de personen in collectieve huishoudens, zoals gedefinieerd in deze projectie en geteld aan de hand van het Nationaal Register, en de personen in rust- en verzorgingstehuizen. Enerzijds blijven sommige personen die in rust- en verzorgingstehuizen verblijven, gedomicilieerd op het adres van hun eigen woning. Anderzijds is de perimeter van de collectieve huishoudens ruimer dan de rust- en verzorgingstehuizen, aangezien die ook psychiatrische ziekenhuizen, religieuze gemeenschappen en gevangenissen omvat. Voor 65-plussers kan er echter worden verondersteld dat de overgrote meerderheid van de personen in collectieve huishoudens in rust- en verzorgingstehuizen verblijft.

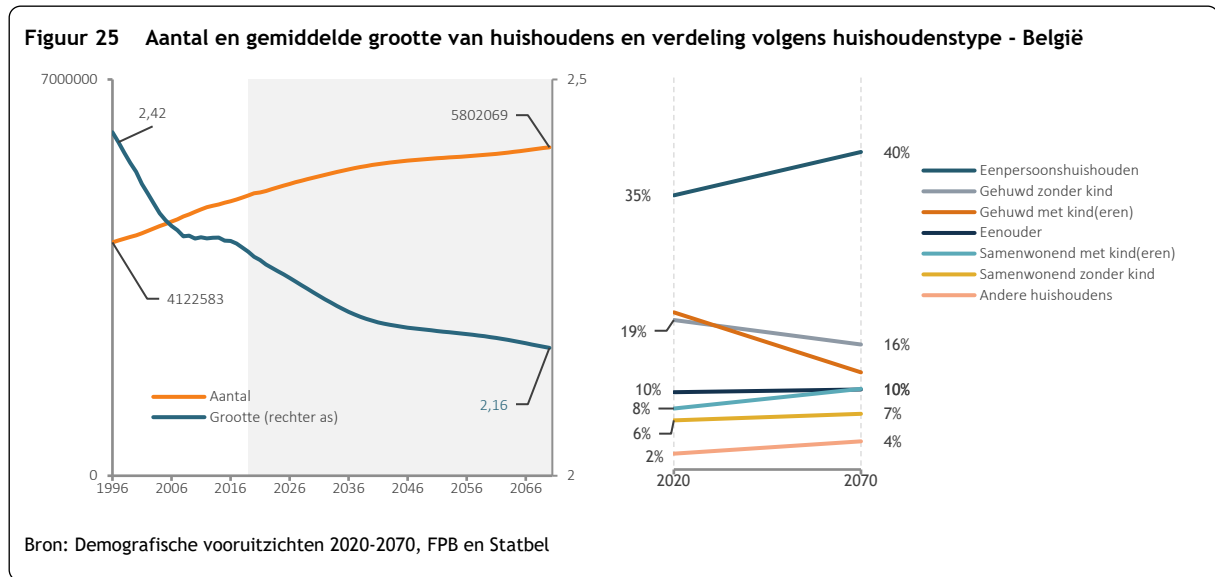
Bronnen: Intermutualistisch Agentschap, Nationaal Register, Statbel, FPB-berekening

Volgens een raming van het aantal personen in rust- en verzorgingstehuizen op basis van de statistieken van het Intermutualistisch Agentschap (IMA) stabiliseert het verschil tussen deze twee populaties (rust- en verzorgingstehuizen en collectieve huishoudens) zich op het niveau van België op ongeveer 15 000, in het voordeel van de rust- en verzorgingstehuizen. Hoewel het aantal 65-plussers in collectieve huishoudens duidelijk lager is dan het aantal personen in rust- en verzorgingstehuizen, blijft de projectie ervan niettemin een goede indicator van de trendmatige evolutie van het aantal personen in rust- en verzorgingstehuizen.

België - De huishoudensgrootte daalt hoofdzakelijk als gevolg van de vergrijzing, maar ook door de voortzetting van de huidige trends in de samenlevingsvormen.

Door de waargenomen trends in de samenlevingsvormen door te trekken in de toekomst en door rekening te houden met de evoluties van de bevolking en de leeftijdsstructuur ervan, stijgt het aantal huishoudens in België van 5 miljoen in 2020 tot 5,8 miljoen in 2070 en daalt de gemiddelde huishoudensgrootte van 2,28 in 2020 tot 2,16 in 2070 (figuur 25).

Het aandeel van de eenpersoonshuishoudens stijgt aanzienlijk (van 35 % in 2020 tot 40 % in 2070), hoofdzakelijk als gevolg van de vergrijzing maar ook door de evolutie in de samenlevingsvormen. Door de hogere leeftijd waarop personen samenwonen of huwen en de toename van het aantal koppels die uit elkaar gaan, stijgt het aantal eenpersoonshuishoudens en eenoudergezinnen binnen de bevolking op arbeidsleeftijd.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest onderscheidt zich.

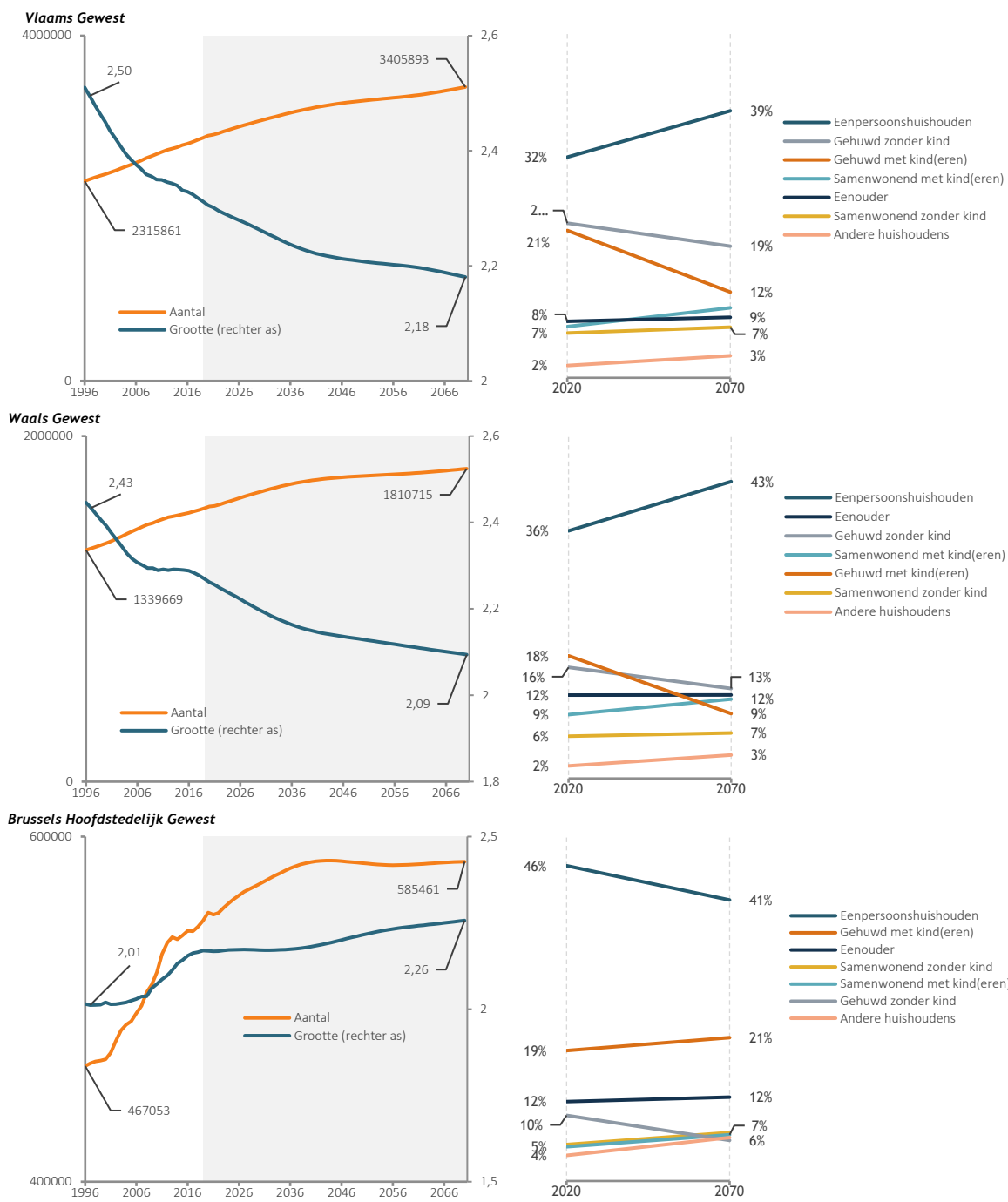
De evolutie van het aantal huishoudens in het Waals Gewest en het Vlaams Gewest (figuur 26) volgt dezelfde trends als de projecties voor België.

- De gemiddelde huishoudensgrootte daalt als gevolg van de toename van het aandeel eenpersoonshuishoudens, die samenhangt met de vergrijzing maar ook met de evolutie van de samenlevingsvormen.
- Door de voortzetting van de recente trends in de samenlevingsvormen stijgt ook het aandeel huishoudens met een samenwonend koppel ten koste van huishoudens met een gehuwd koppel.

Het aantal huishoudens in het Vlaams Gewest stijgt van 2,8 miljoen in 2020 tot 3,4 miljoen in 2070 en de gemiddelde huishoudensgrootte daalt van 2,30 in 2020 tot 2,18 in 2070. Het aantal huishoudens in het Waals Gewest stijgt van 1,6 miljoen in 2020 tot 1,8 miljoen in 2070 en de gemiddelde huishoudensgrootte daalt van 2,26 in 2020 tot 2,1 in 2070.

Door zijn relatief jonge bevolking krijgt het BHG niet te maken met een forse stijging van het aantal eenpersoonshuishoudens als gevolg van de vergrijzing (figuur 26). In tegenstelling tot de andere twee gewesten daalt het aandeel eenpersoonshuishoudens in de projectie (van 46 % in 2020 tot 41 % in 2070). Die daling kan onder meer worden toegeschreven aan de stijging van het aantal gehuwde of samenwonende koppels met kind(eren) en eenoudergezinnen. Het totaal aantal huishoudens stijgt van 556 000 in 2020 tot 585 000 in 2070 en de gemiddelde huishoudensgrootte neemt toe van 2,17 in 2020 tot 2,26 in 2070.

Figuur 26 Aantal en gemiddelde grootte van huishoudens en verdeling volgens huishoudentype - per gewest

Bron: Demografische vooruitzichten 2020-2070, FPB en Statbel

Focus 3 De 80-plussers die alleen of in een collectief huishouden wonen

De vergrijzing stelt ons voor meerdere uitdagingen

De vergrijzing is niet nieuw en zal ook in de toekomst deel uitmaken van onze samenleving. De projectie van de leeftijdsstructuur van de bevolking, in het bijzonder van de evolutie van het aantal 80-plussers, toont aan hoe belangrijk het is rekening te houden met deze parameter bij de besluitvorming. Naast de houdbaarheid van de overheidsfinanciën, stelt een vergrijzende bevolking nieuwe uitdagingen op het gebied van huisvesting, mobiliteit, levenskwaliteit, gezondheidszorg, enz. De gezondheidscrisis die in maart 2020 is uitgebroken, heeft duidelijk gemaakt hoe belangrijk het is om een dergelijke crisis in rust- en verzorgingstehuizen te beheren. De crisis wees ook op het belang van sociale, en zelfs intergenerationele interacties en op enkele specifieke moeilijkheden van alleenstaanden.

In dit perspectief presenteert deze focus de verwachte evolutie van de 80-jarige bevolking die alleen of in collectieve huishoudens woont. De keuze van deze leeftijdsgroep is gebaseerd op de toename van gezondheids- en zelfredzaamheidsproblemen vanaf deze leeftijd. Deze evolutie is afhankelijk van verschillende hypothesen: in de eerste plaats van de bevolkingsprojectie, maar ook van de toekomstige evolutie van de toewijzingspercentages voor een collectief huishouden of voor een eenpersoonshuishouden. Voor het toewijzingspercentage voor een eenpersoonshuishouden (per leeftijd en geslacht), wordt er verondersteld dat de sinds 2000 waargenomen trend zich voortzet tot het einde van de projectieperiode, met een verzadigingseffect (zie deel 5.1). Voor de toewijzingspercentages voor een collectief huishouden is de hypothese meer specifiek.

Hoe kan het aantal bewoners van collectieve huishoudens worden geprojecteerd?

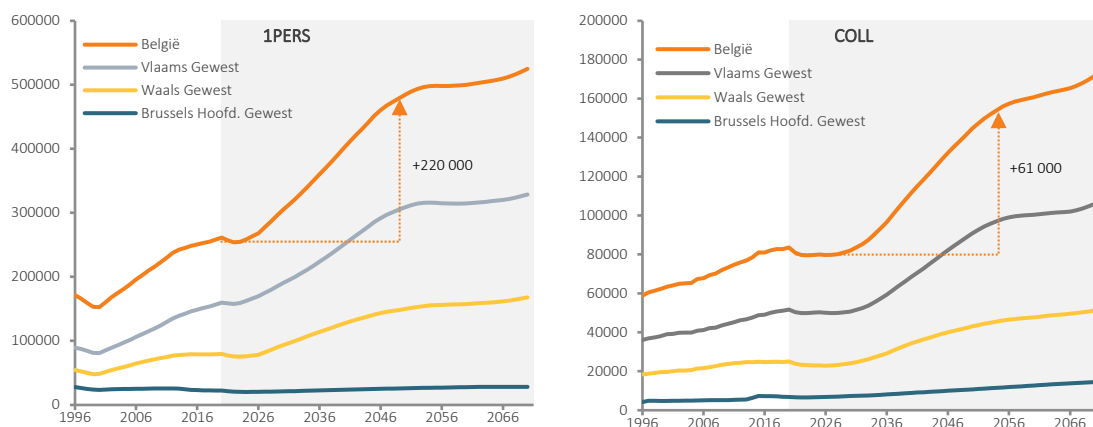
Tot 2030 wordt verondersteld dat de historische evolutie van de toewijzingspercentages voor een collectief huishouden (per leeftijd, geslacht en arrondissement) zal aanhouden, terwijl deze percentages na 2030 constant worden gehouden. Die hypothese wordt gerechtvaardigd door het feit dat het aantal individuen in collectieve huishoudens afhankelijk is van de vraag maar tevens van het aanbod (en in het bijzonder van het aantal beschikbare bedden in rust- en verzorgingstehuizen). Sinds enkele jaren is het beleid er meer op gericht om oudere personen zo lang mogelijk thuis te houden, waardoor de thuiszorg in omvang toeneemt. Het is niet eenvoudig te voorspellen in welke mate die politieke wil op lange termijn behouden blijft of zelfs versterkt wordt, laat staan dat de gevolgen ervan kunnen worden gekwantificeerd. Aan de vraagzijde is de bevolkingsevolutie volgens leeftijd en geslacht ongetwijfeld een belangrijke determinant. Wanneer het echter gaat om het aantal opnames in rust- of verzorgingstehuizen, spelen ook andere factoren, zoals de evolutie van de levensverwachting in goede gezondheid en de medische vooruitgang. De gekozen hypothese weerspiegelt dan ook al deze onzekerheden.

Vooruitzichten voor het aantal 80-plussers die alleen of in een collectief huishouden wonen

Door de vergrijzing zal het aantal 80-plussers dat in eenpersoonshuishoudens of collectieve huishoudens woont tegen 2070 aanzienlijk toenemen (figuur 27). De groeiversnelling van het aantal 80-plussers vanaf 2030 wordt verklaard door het feit dat de babyboomgeneraties in 2030 deze leeftijdscategorie bereiken, die geassocieerd wordt met hoge toewijzingspercentages voor een eenpersoonshuishouden en een collectief huishouden. Tussen 2020 en 2050 zal volgens de referentieprojectie het aantal 80-plussers in België die in een eenpersoonshuishouden wonen stijgen met 220 000 personen en in een collectief huishouden met 61 000 personen.

Op regionaal niveau bedraagt de toename tussen 2020 en 2050 van het aantal 80-plussers dat in een eenpersoonshuishouden woont 4 000 voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (+16 %), 150 000 voor het Vlaams Gewest (+94 %) en 70 000 voor het Waals Gewest (+88 %). Wat betreft de 80-plussers die in een collectief huishouden wonen, bedraagt hun toename tussen 2020 en 2050 4 000 voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (+57 %), 39 000 voor het Vlaams Gewest (+76 %) en 18 000 voor het Waals Gewest (+72 %).

Figuur 27 Aantal personen (80-plussers) dat in een eenpersoonshuishouden (1PERS) of een collectief huishouden (COLL) woont

Bron: Demografische vooruitzichten 2020-2070, FPB en Statbel

6. Impact van alternatieve scenario's

Alternatieve scenario's die de gevoeligheid van de referentieprojectie voor bepaalde hypothesen belichten

De demografische projecties zijn gebaseerd op een reeks hypothesen over de toekomstige evolutie van het sterftecijfer, de vruchtbaarheid en de interne en internationale migratie. De hypothesen van de referentieprojectie maken deel uit van een scenario bij ongewijzigde beleid en 'maatschappelijke organisatie'.

Om de gevoeligheid van de resultaten van de bevolkingsprojectie voor bepaalde gehanteerde hypothesen aan te tonen, zijn drie alternatieve scenario's onderzocht (zie focus 4 voor een overzicht):

- **NoCovid:** dit scenario gaat uit van dezelfde hypothesen inzake sterftecijfer, internationale migratie en vruchtbaarheid als de hypothesen die vanaf 2020 zouden zijn aangehouden zonder gezondheids-crisis. Met dit scenario kan de impact van de epidemie op de demografische groei worden geanalyseerd.
- **HMOR:** Dit scenario gaat er nog steeds van uit dat het sterftecijfer zal dalen en dat de levensverwachting bijgevolg zal blijven toenemen, maar in een minder dynamisch tempo dan in de referentieprojectie. De levensverwachting ligt in 2070 2 jaar lager dan in het referentiescenario - zie focus 4 - en die verlaging komt er door een verhoging van de sterftequotiënten vanaf de leeftijd van 67 jaar.

Deze hypothese vertrekt van de observatie dat de belangrijkste doodsoorzaken niet meer dezelfde zijn als vroeger en dat de huidige oorzaken moeilijker te behandelen zijn (vooral degeneratieve ziekten). Deze meer pessimistische evolutie is ook gebaseerd op de evolutie van onze levensgewoonten die leidt tot nieuwe, ruim verspreide pathologieën, met name obesitas. Voorstanders van deze visie ('Olshansky's visie'⁶) wijzen ook op het risico van toenemende antibioticaresistentie bij bacteriën. Hoewel de huidige gezondheids-crisis naar verwachting geen impact zal hebben op de evolutie van het sterftecijfer op lange termijn (dit is de hypothese die in de referentieprojectie wordt gehanteerd), zou zij niettemin het begin kunnen zijn van nieuwe besmettelijke ziekten in de toekomst.

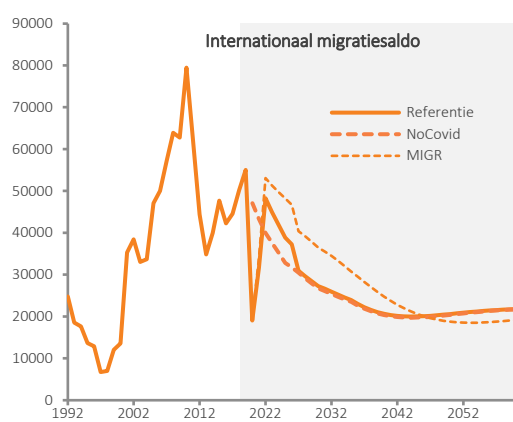
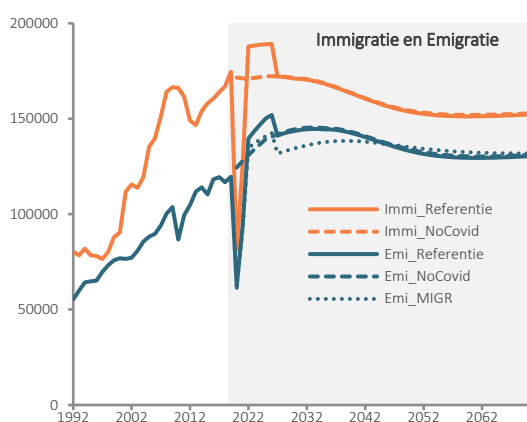
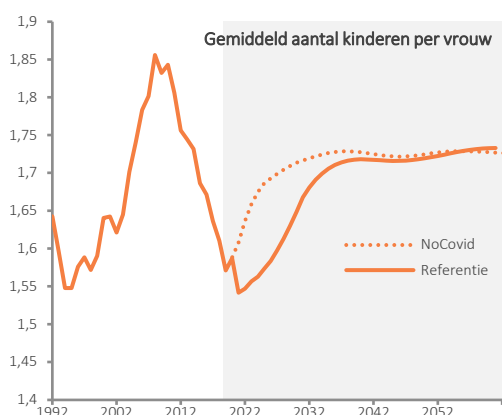
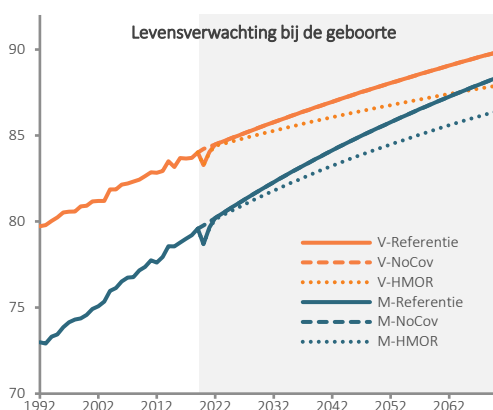
- **MIGR:** In dit scenario wordt de emigratiegraad van personen van vreemde nationaliteit vanuit België naar een ander land constant gehouden over de hele projectieperiode. Dit is een technisch scenario om de impact te evalueren van een verandering in de internationale emigratie op de demografische groei, met name die van de bevolking op arbeidsleeftijd. Het grootste deel van de internationale migratie heeft immers betrekking op personen in deze leeftijdscategorie. Vergeleken met de referentieprojectie waarin de emigratie de evolutie van de immigratie met enkele jaren vertraging volgt, leidt deze hypothese in een eerste fase tot een vermindering van de emigratiestromen tot 2040. Daarna worden ze lichtjes hoger dan in de referentieprojectie.

⁶ Voor meer informatie, zie CASELLI, G., et al. (2014), Future mortality in low mortality countries, in Lutz, W., et al. (ed.), World Population & Human Capital in the Twenty-First Century, Oxford University Press, pp226-272.
BOURBEAU, R., et al. (2011), Revue de la littérature sur l'évolution future de l'espérance de vie et de l'espérance de vie en santé, SEDAP Research Paper, No. 289.

Focus 4 Overzicht van de hypothesen in de demografische scenario's

Tabel 3 Overzicht van de hypothesen in de demografische scenario's

	2019	2020	2021	2025	2040	2070
Totaal vruchtbaarheidscijfer						
Referentie	1,57	1,59	1,54	1,57	1,72	1,73
NoCovid	1,57	1,59	1,61	1,69	1,73	1,72
Levensverwachting bij de geboorte - Mannen						
Referentie	79,6	78,7	79,6	80,9	83,8	88,3
NoCovid	79,6	79,8	80,0	80,9	83,8	88,3
HMOR	79,6	78,7	79,6	80,7	83,1	86,4
Levensverwachting bij de geboorte - Vrouwen						
Referentie	84,0	83,3	84,0	84,9	86,7	89,8
NoCovid	84,0	84,2	84,3	84,9	86,7	89,8
HMOR	84,0	83,3	84,0	84,7	86,0	87,9
Migratiesaldo						
Referentie	55031	19032	31678	38834	20632	21791
NoCovid	55031	47102	43288	32790	20340	21758
MIGR	55031	19760	33994	48199	24751	20643

Bron: Demografische vooruitzichten 2020-2070, FPB en Statbel

De impact van de verschillende scenario's op de toekomstige demografische evolutie van België wordt geanalyseerd aan de hand van verschillende indicatoren, met name de totale bevolkingsgroei en bevolkingsgroei per leeftijdsgroep, op middellange en lange termijn. Het NoCovid-scenario heeft een weerslag op het sterftecijfer, de internationale migratie en de vruchtbaarheid op middellange termijn, terwijl het HMOR- en het MIGR-scenario respectievelijk het sterftecijfer en de internationale migratie gedurende de volledige projectieperiode beïnvloeden. De analyse per leeftijd blijft belangrijk, aangezien deze scenario's tot verschillende resultaten leiden naargelang van de leeftijdsgroepen. Een verandering in de sterftehypothese heeft een grotere impact op de oudere bevolking, terwijl een verandering in de vruchtbaarheid een directe impact heeft op de evolutie van de geboorten, en na verloop van tijd op de daaropvolgende leeftijden. Ten slotte zal een verandering in de internationale migratiestromen vooral gevolgen hebben voor de bevolking op arbeidsleeftijd. De socio-demografische en economische gevolgen van deze scenario's verschillen naargelang van de impact op de leeftijdsgroepen. Tabel 4 geeft een overzicht van de resultaten.

Tabel 4 Referentieprojectie van de demografische vooruitzichten 2020-2070 en impact van de alternatieve scenario's (verschil met de referentieprojectie) - België en de drie gewesten
In duizendtallen, tenzij anders vermeld

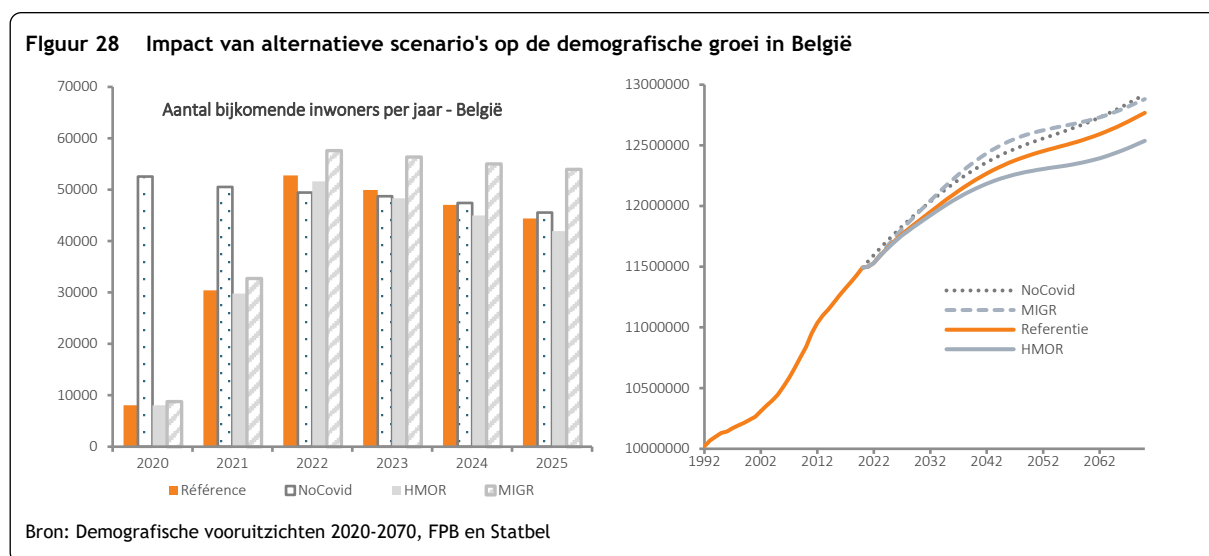
	Referentie (dp20)			NoCovid - referentie			HMOR - referentie			MIGR - referentie		
	2026	2040	2070	2026	2040	2070	2026	2040	2070	2026	2040	2070
België												
Totale bevolking	11725	12215	12768	62	92	153	-8	-72	-231	32	156	114
Geboorten	116	129	130	8	1	1	0	0	0	1	2	1
Bevolking 0-2 jaar	351	388	391	25	3	5	0	0	0	1	7	2
Bevolking 3-11 jaar	1120	1157	1183	14	30	25	0	0	0	0	15	3
Bevolking 12-17 jaar	828	759	799	2	45	21	0	0	0	0	4	2
Bevolking 18-66 jaar	7263	7188	7302	11	13	99	0	0	0	28	109	50
Bevolking 67-plussers	2163	2723	3093	9	1	3	-8	-72	-231	3	21	57
Afhankelijkheidsratio van ouderen (67+)/ (18-66) in %	29,8%	37,9%	42,4%	0,1%	-0,1%	-0,5%	-0,1%	-1,0%	-3,2%	-0,1%	-0,3%	0,5%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest												
Totale bevolking	1242	1292	1344	10	13	15	-1	-5	-19	8	37	3
Geboorten	16	19	19	1	0	0	0	0	0	0	1	0
Bevolking 0-2 jaar	47	54	53	4	1	1	0	0	0	0	1	-1
Bevolking 3-11 jaar	134	135	136	2	5	3	0	0	0	0	3	-2
Bevolking 12-17 jaar	90	78	83	0	5	1	0	0	0	0	0	-1
Bevolking 18-66 jaar	824	844	842	3	2	9	0	0	0	8	28	-1
Bevolking 67-plussers	147	180	230	1	0	1	-1	-5	-19	0	4	8
Afhankelijkheidsratio van ouderen (67+)/ (18-66) in %	17,9%	21,3%	27,3%	0,1%	0,0%	-0,2%	-0,1%	-0,6%	-2,2%	-0,1%	-0,2%	1,0%
Vlaams Gewest												
Totale bevolking	6790	7121	7560	33	53	92	-5	-43	-132	17	88	91
Geboorten	64	71	74	4	1	1	0	0	0	0	1	1
Bevolking 0-2 jaar	194	216	225	14	2	3	0	0	0	1	4	2
Bevolking 3-11 jaar	632	657	694	8	17	15	0	0	0	0	10	6
Bevolking 12-17 jaar	471	439	475	1	26	13	0	0	0	0	3	3
Bevolking 18-66 jaar	4149	4107	4273	6	7	59	0	0	0	15	61	45
Bevolking 67-plussers	1344	1701	1894	4	0	2	-5	-43	-132	2	10	34
Afhankelijkheidsratio van ouderen (67+)/ (18-66) in %	32,4%	41,4%	44,3%	0,1%	-0,1%	-0,6%	-0,1%	-1,0%	-3,1%	-0,1%	-0,4%	0,3%
Waals Gewest												
Totale bevolking	3693	3802	3865	19	26	46	-3	-24	-80	6	31	20
Geboorten	36	38	37	2	0	0	0	0	0	0	0	0
Bevolking 0-2 jaar	110	117	113	8	0	1	0	0	0	0	1	0
Bevolking 3-11 jaar	354	364	354	5	7	8	0	0	0	0	2	-1
Bevolking 12-17 jaar	267	242	242	0	15	7	0	0	0	0	1	0
Bevolking 18-66 jaar	2290	2236	2187	2	3	30	0	0	0	5	20	6
Bevolking 67-plussers	672	842	969	4	0	0	-3	-24	-80	1	7	15
Afhankelijkheidsratio van ouderen (67+)/ (18-66) in %	29,3%	37,6%	44,3%	0,1%	-0,1%	-0,6%	-0,1%	-1,1%	-3,7%	0,0%	0,0%	0,6%

Bron: Demografische vooruitzichten 2020-2070, FPB en Statbel

Impact op de bevolkingsgroei

Op middellange termijn (2020-2026)

- Het *NoCovid-scenario* brengt de bevolkingsgroei terug tot niveaus die dichter liggen bij wat in het recente verleden is waargenomen. Dit scenario elimineert de oversterfte die in 2020 is waargenomen, alsook de daling van de migratiestromen voor de jaren 2020 en 2021. Bijgevolg wordt voor de periode 2022-2026 niet langer uitgegaan van een gedeeltelijk inhaaleffect van de migratiestromen, wat leidt tot een lagere demografische groei in deze periode. Deze groei wordt ook enigszins afgezwakt door een hoger aantal sterfgevallen in de periode 2023-2026 in vergelijking met het referentiescenario, wat wordt verklaard door het elimineren van de oversterfte in 2020 (zie ook Focus 5). Het NoCovid-scenario stimuleert ook de evolutie van het aantal geboorten op middellange termijn.
- Het *HMOR-scenario* leidt tot een lagere demografische groei op middellange termijn als gevolg van een iets hoger sterftecijfer in dit scenario.
- Het *MIGR-scenario* stimuleert de demografische groei in de periode 2022-2040, ten gevolge van de vermindering van de emigratiestromen.

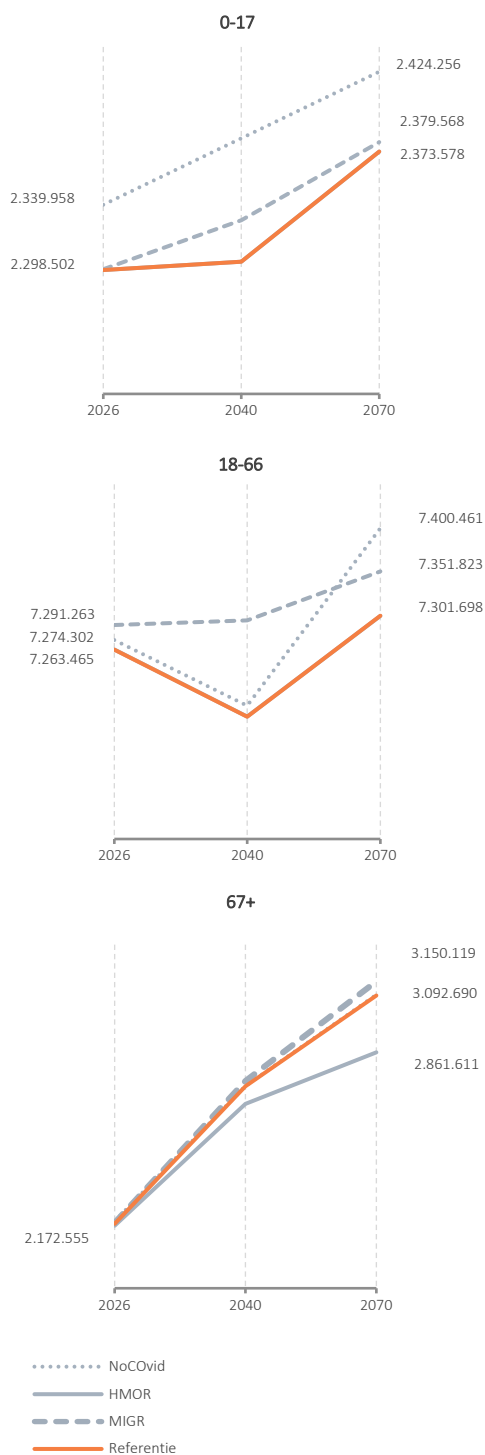
Op lange termijn

- Het *HMOR-scenario* leidt tot een daling van het totale aantal inwoners in België in 2070 met 2 % ten opzichte van de referentieprojectie (figuur 28), met name - 230 000 personen.
- In de *NoCovid-* en *MIGR-scenario's* wordt de demografische groei gestimuleerd en zijn er respectievelijk 1,2 % (+150 000) en 0,9 % (+114 000) meer inwoners in 2070. Die meer dynamische evolutie wordt verklaard door verschillende mechanismen, afhankelijk van het beschouwde scenario:
 - In het *MIGR-scenario* wordt de sterkere groei op lange termijn verklaard door een hoger netto migratiesaldo in vergelijking met de referentieprojectie in de periode 2022-2040, als gevolg van de vermindering van de emigratiestromen.

- In het NoCovid-scenario wordt de langetermijngroei aangezwengeld door een hogere vruchtbaarheid op de middellange termijn (2021-2030), die op langere termijn tot uiting komt in een grotere bevolking in de oudere leeftijdsgroepen.

Impact op de leeftijdsstructuur

Figuur 29 Evolutie van de bevolking per leeftijdsgroep

Zoals hierboven vermeld, kan eenzelfde demografische groei worden verklaard door verschillende evoluties van de bevolking per leeftijdsgroep, met verschillende socio-demografische en economische gevolgen. De evolutie van de bevolking per leeftijdsgroep wordt, per scenario, weergegeven in figuur 29. Het HMOR-scenario beïnvloedt niet de evolutie van de bevolking jonger dan 67 jaar. Maar heeft wel een neerwaartse druk op de evolutie van de bevolking van 67 jaar en ouder, vooral vanaf 2040.

De NoCovid- en MIGR-scenario's stimuleren de groei van de bevolking jonger dan 67 jaar. Terwijl het NoCovid-scenario de groei van de jongeren van 0 tot en met 17 jaar vanaf het begin van de projectie stimuleert, door een hoger vruchtbaarheidscijfer tot 2035, stimuleert het MIGR-scenario deze groei meer geleidelijk. Anderzijds zorgt het MIGR-scenario voor een positieve evolutie van de bevolking tussen 18 en 66 jaar.

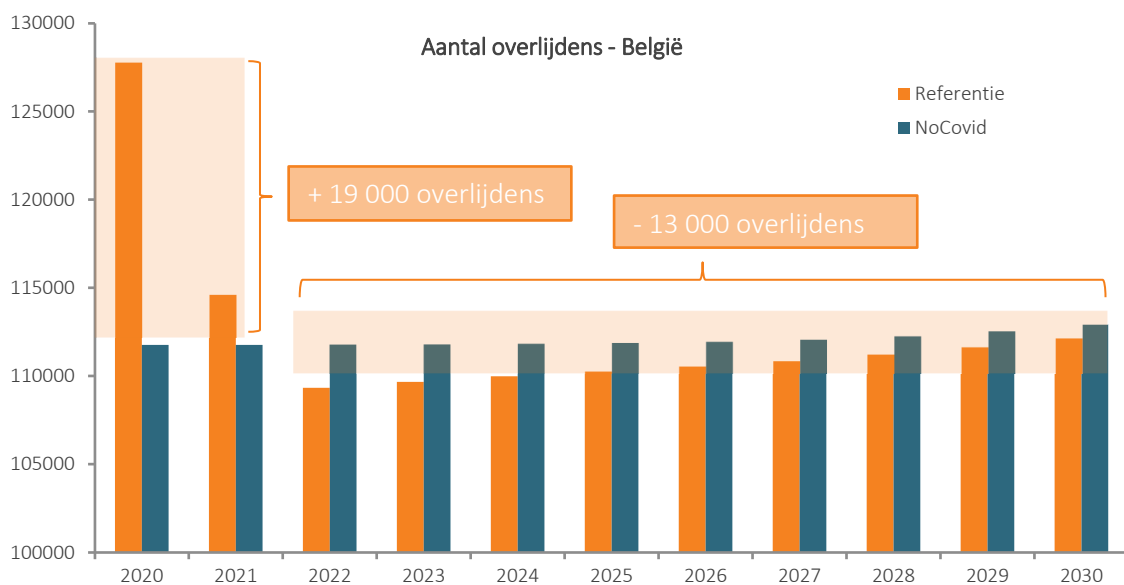
Ter herinnering: dit is een analyse van drie scenario's die de gevoeligheid van de referentieprojectie voor bepaalde hypothesen evalueren. De verkregen resultaten mogen niet worden beschouwd als een indicator voor de onzekerheid rond de referentieprojectie, laat staan als een betrouwbaarheidsinterval.

Focus 5 De Oversterfte als gevolg van Covid-19 wordt gecompenseerd in de volgende jaren

De vergelijking tussen de referentieprojectie en het NoCovid-scenario toont de impact van de oversterfte als gevolg van Covid-19 op de evolutie van het aantal sterfgevallen in de volgende jaren.

In het referentiescenario wordt de oversterfte als gevolg van Covid-19 op 19 000 sterfgevallen geraamd (zie de figuur hieronder). Deze oversterfte wordt berekend door het aantal sterfgevallen in de referentieprojectie te vergelijken met het aantal sterfgevallen in de NoCovid-projectie, die gebaseerd is op de verwachte sterftekansen per leeftijd en geslacht zonder de gezondheids crisis. In dit referentiescenario wordt rekening gehouden met de in 2020 waargenomen oversterfte en met een verwachte oversterfte in 2021, die echter aanzienlijk lager ligt dan de in 2020 waargenomen sterfte.

In de referentieprojectie leidt de oversterfte als gevolg van Covid-19 tot minder sterfgevallen in de latere jaren. Met name in de periode 2022-2030 daalt het totale aantal sterfgevallen met 13 000 personen ten opzichte van een scenario waarin geen rekening wordt gehouden met de oversterfte als gevolg van Covid-19. Dit betekent dat van de naar schatting 19 000 extra sterfgevallen ongeveer 13 000 mensen in de volgende 10 jaar zouden zijn gestorven als er geen oversterfte was geweest (en de rest in de daaropvolgende jaren). We zijn dus heel ver verwijderd van een mogelijk 'oogsteffect' (*harvesting effect*), dat veronderstelt dat de waargenomen oversterfte als gevolg van Covid-19 met name heeft geleid tot het overlijden van mensen die in de daaropvolgende weken of maanden zouden zijn overleden.

Bron: Demografische vooruitzichten 2020-2070, FPB en Statbel

Het Federaal Planbureau

Het Federaal Planbureau (FPB) is een instelling van openbaar nut die beleidsrelevante studies en vooruitzichten maakt over economische, socio-economische en milieuvraagstukken. Daarnaast bestudeert het de integratie van die vraagstukken in een context van duurzame ontwikkeling. Het stelt zijn wetenschappelijke expertise onder meer ter beschikking van de regering, het Parlement, de sociale gesprekspartners, nationale en internationale instellingen.

De werkzaamheden van het FPB worden steeds gekenmerkt door een onafhankelijke benadering, transparantie en aandacht voor het algemeen welzijn. De kwaliteit van de gegevens, een wetenschappelijke methodologie en de empirische geldigheid van de analyses staan daarbij centraal. Tot slot zorgt het FPB voor een ruime verspreiding van de resultaten van zijn werkzaamheden en draagt zo bij tot het democratisch debat.

Het Federaal Planbureau is EMAS en Ecodynamische Onderneming (drie sterren) gecertificeerd voor zijn milieubeheer.

<https://www.plan.be>

e-mail: contact@plan.be

De publicaties van het Federaal Planbureau

Met het oog op informatieverstrekking en transparantie publiceert het Federaal Planbureau (FPB) regelmatig de methoden en resultaten van zijn werkzaamheden. De publicaties van het FPB zijn georganiseerd in 3 reeksen: de Vooruitzichten, de Working Papers en de Planning Papers. Het FPB publiceert eveneens rapporten en occasioneel ook boeken. Bepaalde publicaties zijn het resultaat van een samenwerking met andere instellingen.

Alle publicaties van het Federaal Planbureau zijn beschikbaar op www.plan.be

Reeksen

Vooruitzichten

Een van de belangrijkste opdrachten van het Federaal Planbureau (FPB) bestaat erin de beleidsmakers te helpen anticiperen op de toekomstige evolutie van de Belgische economie.

Het FPB maakt twee keer per jaar, in februari en september, kortetermijnvooruitzichten voor de Belgische economie, onder de verantwoordelijkheid van het INR. Deze vooruitzichten vormen de basis voor de opmaak van de Rijksbegroting en de begrotingscontrole, vandaar de benaming 'Economische begroting'. In het voorjaar publiceert het FPB de 'Economische vooruitzichten' voor de volgende vijf jaren, waarvan een voorlopige versie, voorbereid in maart, het macro-economisch kader vormt voor het

Belgisch Stabiliteitsprogramma. In het verlengde daarvan worden, in samenwerking met regionale instellingen, de Regionale economische vooruitzichten opgesteld.

Het FPB realiseert ook, een keer per jaar voor rekening van de Studiecommissie voor de Vergrijzing, waarvan het het secretariaat verzekert, financiële langetermijnvooruitzichten gericht op de budgettaire kosten van de vergrijzing en analyseert dan eveneens de sociale houdbaarheid van de pensioenen.

Het FPB stelt jaarlijks, in samenwerking met Statbel, demografische vooruitzichten op. Het FPB publiceert om de drie jaar Langetermijnenergievooruitzichten voor België. Ook om de drie jaar maakt het, in samenwerking met de FOD Mobiliteit en Vervoer, Langetermijnvooruitzichten voor de transportvraag in België. In die drie domeinen worden de vooruitzichten op een langetermijnhorizon opgesteld.

Working Papers

De Working Papers presenteren de resultaten van lopend onderzoek in de studiedomeinen van het FPB. Ze worden gepubliceerd om bij te dragen aan de verspreiding van kennis over hoofdzakelijk economische fenomenen en om het inhoudelijk debat te stimuleren. Bovendien leveren ze een conceptuele en empirische basis voor de besluitvorming. Ze zijn vaak technisch van aard en gericht op een publiek van specialisten.

Planning Papers

De Planning Papers presenteren afgeronde studies over thema's van algemene strekking. Ze zijn niet specifiek gericht op een gespecialiseerd publiek en beschikbaar in het Nederlands en het Frans.

Overige publicaties

Rapporten

De rapporten beschrijven de resultaten van werkzaamheden die voortvloeien uit wettelijke opdrachten of als antwoord op specifieke vragen van de overheid, de regering of de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven.

Boeken

Het FPB publiceert occasioneel studies in boekvorm.